

The Project Gutenberg eBook of Torquato Tasso, by Johann Wolfgang von Goethe

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Torquato Tasso

Author: Johann Wolfgang von Goethe

Release date: August 30, 2004 [EBook #13328]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TORQUATO TASSO ***

Produced by Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen and PG Distributed

Proofreaders

TORQUATO TASSO

Näytelmä

Kirj.

J.W. v. Goethe

Suomentanut J. Siljo

1913.

SUOMENTAJAN ESISANA.

Niistä arv. henkilöistä, jotka ovat edistäneet työtäni, pyydän suurimmalla kiitollisuudella mainita *leht. O. Mannisen*, jonka positiivinen apu on ollut erikoisen tuntuva; sekä *prof. O.E. Tudeerin*, joka lukuisilla huomautuksilla on selventänyt minulle tekstiä.

Helsingissä, 9 p. huhtik. 1913.

J.S.

HENKILÖT:

ALFONSO TOINEN, Ferraran herttua.
LEONORA ESTELÄINEN, herttuan sisar.
LEONORA SANVITALE, Scandianon kreivitär.
TORQUATO TASSO.
ANTONIO MONTECATINO, valtiosihteeri.

Tapahtumapaikka Belriguardon huvilinna.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

Puutarha koristettuna eepillisten runoilijain rintakuvilla. Näyttämön etualalla oikealla Vergilius, vasemmalla Ariosto.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

PRINSESSA. LEONORA.

PRINSESSA. Mua katsot hymyten, Eleonora, ja katsot itseäs ja hymyät. Suo tietää ystävättäres, mi sua noin arveluttaa sekä viehättää.

LEONORA. Niin, ruhtinatar, mielihyvin nään mä, kuin meitä maalaiskorut kaunistaa. On elomme kuin paimentyttöjen ja puuhamme kuin noiden onnellisten. Me seppeleitä teemme. Käsissäni tää yhä paisuu kirjokukkasista; sun mieles, ylevämpi aatoksissaan, on valikoinut sorjan laakerin.

PRINSESSA. Nää lehvät, aatoksissain sitomani, pään arvokkaan jo saavat kaunistaa: Vergiliusta kiittää tahdon näin. (*Hän seppelöi Vergiliuksen rintakuvan.*)

LEONORA. Mun täyden, vehmaan seppeleni kantaa siis Ludovicon jalo otsa saa. (*Hän seppelöi Arioston rintakuvan.*) Ja leikin kuolottoman mestarille veronsa kohta tuokoon nuori kevät.

PRINSESSA. Mä veljeäni kiitan, kun näin varhain hän meidät maalle toi. Tääll' omin valloin nyt unelmoida voimme hetket pitkät me elävämme runon kulta-aikaa. Tää rakas Belriguardo! Iloisena tääll' elin monta nuoruuteni päivää, ja nuori vihannuus ja päivänpaiste sen tunteen uutena taas mulle tuo.

LEONORA. Niin, uusi maailma meit' ympäröi! Puut iki-vihertävät varjossansa jo virkistystä suovat. Suihkulähteet taas raikkahasti soivat. Aamutuuli saa nuoret, norjat oksat keinumaa. Kuin lapsensilmät, kasvinlavoistaan meit' armahina katsoo kukkaset. Jo peitteen estämättä päivä silmää oranssien ja sitroonien majaan. On päämme päällä tyyni sinitaivas, ja etäisinten vuorten harjoilta kuin utuverho ilmaan haihtuu lumi.

PRINSESSA. Mä kevään tuloa vain siunaisin, jos ystävätärtä ei multa veis se.

LEONORA. Ah, unhoittaa mun suo, kuin pian taas nää onnenhetket multa ero riistää!

PRINSESSA. Min ero sulta vie, sen monin verroin tuo suuri kaupunki taas sulle suo.

LEONORA. Mua kutsuu velvoitus ja rakkaus luo puolisoni, kauan kaivanneen. Vien hälle pojan, jok' on tänä vuonna kehittynyt ja kasvanut niin paljon, ja yhdyn hänen isäniloonsa. Suur', ihana Firenze on, mut aarteet sen runsaimmatkaan eivät arvollaansa Ferraran jalokiviä voi voittaa. Firenzen kaupungiksi kansa sai, Ferraran suuruuden loi ruhtinaat.

PRINSESSA. Viel' enemmän ne kunnon ihmiset, joit' onnensattuma toi yhteistyöhön.

LEONORA. Mi sattumalta yhtyi, hajoo pian. Mut itsehensä jalo ihminen voi jalot kiinnittää, kuin teette te. Te, veljesi ja sinä, yhdistätte mont' arvoistanne kättä keskenään, ja suurten isäin arvoiset te ootte. Tääll' loisti kirkkahaksi syttyneenä jo valo tieteen, vapaan ajatuksen, kun raakalaisuus muuta maailmaa viel' yöhön kolkkoon kietoi. Lapsena jo maineen, nimen Esten Herkuleen ja Esten Hippolytuksen ma

tunsin. Kuin Rooma ja Firenze, isältäni suurt' ylistystä sai Ferrara. Tänne jo kauan kaipasin; nyt täällä olen. Petrarca hoidon, suojan täältä sai, ja täältä esikuvans' Ariosto. Ei maassa suurta miestä yhtäkään, ken täällä vieraana ei ollut ois. Ja etu neron suosinnasta on: jos hänelle sä vieraslahjan suot, saat häitä kauniimman sa vastalahjan. On pyhä paikka, jolla jaloin käynyt on hyvä ihminen; vuossatain taa sen sanat, teot säilyy lasten kuulla,

PRINSESSA. jos heillä herkkä tunto on, kuin sun; kadehdin usein tuota onneas.

LEONORA. Jot' itse hiljaa, puhtahasti nautit kuin harvat. Kas mun täysi sydämeni koht' ilmaisee, mit' elävästi tunnen; syvemmin tunnet sa—ja vaikenet. Ei sua hetken lume häikäise, ei lahjo sukkeluus, ja imarrus sun korviis teeskennellen turhaan hiipii. On aina vakaa mieles, aistis varma ja sanas suora; aina suuruuteen sä kiinnyt,—niinkuin itses, tunnet sen.

PRINSESSA. Tät' älä imarrusta suurinta jalohon pue vaippaan ystävyiden!

LEONORA. Vain ystävyys voi oikein ymmärtää ja tuntea sun arvos kokonaan. Ja vaikka paljon auttoi myöskin onni ja sallimus sua siihen, mikä olet, niin arvos suuri sulle silti jää, ja yli muiden naisten kunnioittaa tää aika sinua ja sisartas.

PRINSESSA. Ei vaikuta tuo minuun, Leonora, kun muistan vähäisyyttä ihmisen, ja että senkin muille velkaa on. Mä äidiltäni opin vanhat kielet ja menneen ajan teot tuntemaan; mut tiedoiltaan ja mieleltänsä oli tytärtään kumpaakin hän suurempi, ja verrata jos häneen tahdot heitä, niin etusijan saa Lucretia. Ja usko: mitä luonto, onni salli mun saada, koskaan sitä katsonut en omaksen', en kunniakseni. Ma iloitsen, kun viisaan miehen puheen voin ajatuksen mukaan ymmärtää. Jos menneen ajan miestä arvostellaan ja hänen tekojansa punnitaan; tai johtuu keskustelu tieteeseen, mi kokemuksen kautta laajentuen ei yksin hyödytä, vaan jalostaa: kuin puhe arvollisten vaihtelee, ma seuraan mielelläni, vaivatta. Viisasten väittelyä iloin kuulen, kun voimista, jotk' ihmisrinnan tuskaan ja autuutehen voivat liikuttaa, käy puhe sointuva ja innokas; tai ajattelijan kun puhumaan saa ruhtinasten maineen-, vallanhimo, ja silloin äly hieno, joustava, kuin ainoastaan viisaan miehen on, meit' opettaa, ei harhaan meitä vie.

LEONORA. Ja tämän vakaan keskustelun jälkeen suo tynen virkistuksen korvalle ja sydämelle säkeet runoilijan, jok' armaat, nuoret tunteet elämään virittää sielussamme lempein soinnuin. Maat laajat vallitsee sun ylhä henkes, mun aina mieluisinta viipyä on runouden saaren lehdikoissa.

PRINSESSA. Se kaunis maa, on mulle kerrottu ja uskoteltu, parhaiten vain myrtin saa kasvamaan. Ja vaikka runottaret on lukuisat, niin harvoin etsitään heist' ystävää ja leikki toveria, vaan mieluumpi ois nähdä runoilijaa, jok' karttain pakenevan näyttää meitä ja jotain etsivän, jot' emme me, ja ehkei hänkään itse täysin tunne. Ois silloin hupaisaa, jos meidät kohtais hän hetkell' oikealla, meissä huomais ihastuin aartehensa, jota etsi hän kauan turhaan maat ja mantereet.

LEONORA. En pilastasi pahastua voi; sen kärki sattuu tosin, mutt' ei syvään. Mä miehen ansioille arvon suon, ja teen myös Tassolle vain oikeutta. Pois näiltä mailta kaipaa katseensa; ja korvans' yhteissoinnut luonnon kuulee, mit' tärjoo aikakirjat, elämä, hän kohta siihen kiintyy sydämellään: hän hajallisen kokoo mielessään, tunteellaan elottoman elävöittää. Hän usein halveksitun koroittaa, mi ennen arvon sai, sen tyhjäksi näyttää. Tään taikapiirin haltijana käy tuo kumma mies, ja kanssaan kulkemaan meit' innostaa ja aatoksemme kietoo: hän lähestyinkin meistä kauas jää, hän näyttää meitä katsovan ja näkee vain henki-ilmestyksen sijallamme.

PRINSESSA. Sä hellävaroin kuvaat runoilijan, unelmain hentoin mailla kulkevan. Vaan myöskin todellisuus hänen mieltään, ma luulen, voimakkaasti kiinnittää. Ne kauniit laulut, jotka siellä täällä näemme puihin kiinnitettyinä, —kuin kulta-omenat Hesperian uuden ne tuoksuu,—mielestäs ne eikö ole hedelmät jalot tosi-rakkauden?

LEONORA. Myös mua viehättää nuo kauniit lehdet. Vain yhtä kuvaa mielin rikkahin hän aina ihannoipi lauluissansa. Hän tähtein kirkkahasen kunniaan sen ylentää, sen eessä kumartuu kuin taivaan pilvein päällä enkelit; hän niittyin hiljaisuudessa sit' etsii ja seppeleiksi sitoo kukkaset. Kun rakastettu poistuu, pyhän hohteen saa polku, jalan kauniin koskettama. Kuin satakieli lehväin peitossa hän lemmensairaana rinnan valitusta saa lehdot, ilmat soimaan sulontäyttä: tuo tuska, kaiho sointuva, ei käy se ohi korvan,—sydämeen se koskee.

PRINSESSA. Ja ihannoimansa jos tuo hän ilmi, hän sille antaa nimen Leonora.

LEONORA. Se nimi sinun on, kuin minunkin. Ma pahastuisin, jos se toinen ois. Sen kaksoismerkityksest' iloitsen: niin voi hän tunteensa sua kohtaan peittää. Oon tyytyväinen, että minustakin tään nimen sointu häntä muistuttaa. Ei siitä lemmestä nyt puhe ole, mi kokis yksinomaan vallita ja omanansa pitää ystäväitä ja kademielin muilta vartioida. Kun ajattelee mielin autuain sun vlevyyttä hän, myös iloikoon mun keveemmästä olennostani. Meit' ei hän rakasta—suo anteeks sana!

— hän ilmain äärilt' etsii lempimänsä ja meidän nimeemme sen yhdistää. Hän meihin tuntehensa tartuttaa. Me muka rakastamme miestä, vaikka vain korkeinta kanssaan rakastamme.

PRINSESSA. Oot syventynyt tähän tieteeseen ja lausut asioita, Leonora, jatk' korvihini vain jää kaikumaan, ja vaivoin aatoksiini mukautuvat.

LEONORA. Kuin? Platon oppilasko ymmärtää ei voisi löpötystä maallikon! Kai lienen liian paljon erehtynyt, mut tiedän: myöskin totta joukoss' on. Se jalo koulu lempeä ei kuvaa, kuin toiset, lasna hemmoteltuna; hän nuorukainen on, ja morsiona on hällä Psykye; jumal-neuvostossa hän jäsen on. Hän rauhaa sydänten ei häilähdellen, petollisna riistä; ei heti kiinny muotoon kauniiseen sen sulon hurmaamana hän, eik' inho myös mieltään täytä, kun on hurma poissa.

PRINSESSA. Jo saapuu veljeni! Ei tietää saa hän, mihin taaskin kääntyi puhelumme; hän meihin kohdistaisi pilansa, kuin ennen ivasi hän pukujamme.

TOINEN KOHTAUS.

EDELLISET. ALFONSO.

ALFONSO.

En Tassoa, jot' etsin, mistään löydä,
en edes täältä—teidän luotannekaan.
Te hänest' ehkä jotain tiedätte?

PRINSESSA.

Näin eilen häntä vähän, tänään en.

ALFONSO. On vika vanha hänessä, ett' yksin hän mieluimmin on, seuraa paeten. Jos suonkin hälle, että ihmistouhun hän hylkää rauhan, vapauden vuoksi ja tarkkaa oman henkens' ääntä vain, niin tyytyä en enää voi, kun hän jo ystäväinkin seuraa välttelee.

LEONORA. Jos erehdy en, moittees, herra, kohta sa ilomielin vaihdat kiitokseen. Näin kaukaa tänään hänet kirjoinsensa, hän tauluun kirjoitteli käydessään. Hält' eilen jonkun vihjauksen sain ja valmiiks siitä arvaan teoksensa. Vain pikkupiirteitä hän huolittelee, sun suosios, niin kalliin hänelle, nyt vihdoin arvokkaasti palkitakseen.

ALFONSO. Hän tervetullut olkoon, jos sen tuo, ja vapautta saakoon pitkäks aikaa. Niin hartahasti seuraan hänen työtään, niin paljon iloitsen—ja täytyykin mun iloita—suurteoksestaan, että vain kasvaa kärsimättömyyteni. Ei lopetetuks saa hän, valmiiks ei, hän yhä korjaa, vitkaan etenee, taas pysähtyy ja toiveet turhiks tekee: nään mielipahoin loittonevan ilon, min luulin lähellä jo olevan.

PRINSESSA. Mä kiitän huolellista kainoutta, joll' eespäin verkalleen hän tietään käy. Vain runotarten suosio ne auttaa, niin monet säkeet, luojaan sointuliittoon. Ja pyrkimys vain yks on mielessään: ett' eheäksi runo pyörityisi. Ei kasata hän tahdo taruja, jatk' kiehtoin huvittavat, lopulta vain tyhjäin sanain sointuun rauetakseen. Suo hänen olla, veli! Ajasta ei riipu arvo hyvän teoksen; ja jott' ois jälkipolvill' ilo siitä, saa nykyaika itsens' unhoittaa.

ALFONSO. Me kahden, rakas sisar, toimikaamme, kuin yhteis-eduks usein teimme jo. Jos minä intoilen, sä hillitse; ja jos sa laimenet, ma kiihoitan. Niin ehkä hänet pian määrässään näemme, hartaan toivehemme mukaan. On silloin isänmaa ja maailma suurtyötä miehen luomaa hämmästyvä. Saan mainehesta osan ininäkin ja hälle elämä taas avautuu. Ei jalo henki piiriss' ahtaassa voi täysin kehittyä. Vaikutelmat niin isänmaan kuin maailmankin hälle on tarpeelliset. Kiitos sekä moite on hänen koettava. Tutkimaan hän niin joutuu itseään ja toisia. Ei enää erakkuus hänt' uneen kiehdo. Ei viha tahdo säästää, ystävyys ei saa; niin taistoin kasvaa nuorukainen ja pian tuntee mieheks itsensä.

LEONORA. Siis hyväkseen teet vielä kaikki, herra, niinkuin jo paljon hälle tehnyt olet. On kyvyn kasvinehto hiljaisuus, mut elon myrskysäissä luonne varttuu. Oi jospa oppis mukaan kehittäisi hän mielensä ja taiteensa, ett' enää ei vierois ihmistä, ei luulevaisuus hänessä pelkoon, vihaan saakka yltyis.

ALFONSO. Ken ihmistä ei tunne, pelkää häntä, ja vieroin oppii väärin tuntemaan. Niin hänen käynyt on, ja vapaa mieli käy kiero, kahliutuu nyt vähitellen. Niin suosiostain usein huolehtii hän enemmän kuin sopia hälle; monta epäilee, joista tiedän varmasti, ettei he vihaa häntä. Sattumalta voi kirje eksyä, voi palvelija pois muuttaa hänen luotaan muiden luo, tai hukkaan joutuu joku paperi: jo juonta pälyy hän ja petosta ja mielivaltaa, jossa tuho väijyy.

PRINSESSA. Me emme, veljeni, saa unhoittaa, ett' itseens' sidottu on ihminen. Ja meidän kera käyden

ystävämme jos loukkais jalkansa, niin lempein käsin tukien häntä, kohta kulkua me hiljentäisimme.

ALFONSO. Ois parempi, jos hänet terveeks saisimme, ja kohta hän tehokeinot kelpo lääkärein sais tuta, virkeänä käydäkseen taas iloll' uuden, terveen elon teitä. Mut sentään toivon, rakkaat, etten koskaan sais kantaa syytä tylyn lääkärin. Teen voitavani, hälle varmuutta ja luottamusta poveen nostaakseni. Hän muiden läsnäollen usein selvään saa nähdä suosioni. Milloin hän valittaa jotain, sitä tutkitan, niin äskenkin, kun huoneeseensa luuli hän murron tehdyn. Jos ei selveydy se, niin tyynnä esitän, min ymmärrän. Ja jotta kärsivällisyyuskään unhoon ei jäisi, hälle suon sit' ansiostaan: mua autatte, sen tiedän, innoin siinä. Toin maalle teidät nyt ja illalla palajan kaupunkiin. Antonionkin pian saatte nähdä. Roomasta hän palaa ja minut täältä vie. On tehtävää ja puhuttavaa paljon. Moni päätös on harkittava, kirje vastattava: tää kaikki kaupunkiin taas minut vaatii.

PRINSESSA.

Sun kanssa emmekö saa mekin tulla?

ALFONSO.

Te Belriguardoon jääkää vaan ja käykää Consandolia katsomassa! Vapaat ja kauniit päivät täysin nauttikaa!

PRINSESSA. Et siis voi jäädä luoksemme ja täältä noit' asioita yhtä hyvin huoltaa?

LEONORA. Pois heti viet Antonion, jonka meille ois paljon kerrottava Roomasta.

ALFONSO. Ei käy se päinsä, lapseni, mut kanssaan niin pian palaan ma, kuin suinkin voin; hän silloin kertokoon,—te auttakaa mua palkitsemaan häntä, työssäni jok' on niin toimellinen taaskin ollut. Ja kun on kaikki selvitetty taas, iloa silloin tuokoot nuorten parvet puutarhoihimme, eikä liikaa lie jos minuakin joku kaunotar polulla vilpoisalla silloin kohtaa.

LEONORA.

Lupaamme kyllä silmän ummistaa.

ALFONSO.

Ja minä sääliä, sen tiedättehän.

PRINSESSA (*taustaan päin kääntyneenä*). Oon kauan nähnyt Tasson lähestyvän. Hän astuu hitaasti ja pysähtelee tuon tuostakin, kuin epäröiden, sitten käy nopeammin taas, ja vitkailee jo kohta.

ALFONSO. Älkää häntä häiritkö, kun unelmoiden, mietteissään hän kulkee!

LEONORA.

Ei, meidät huomaa hän ja tänne käy.

KOLMAS KOHTAUS.

EDELLISET. TASSO.

TASSO (*kädessään pergamenttikansinen kirja*). Käyn hitaasti, tään kirjan sulle tuoden, ja vielä epäröin, sen antaisinko. Se, tiedän, puutteellinen vielä on, vaikk' ehkä näyttääkin jo valmiilta. Mut keskeneräisnä jos arkailin sit' antaa sulle, murhe uusi siihen mua pakoittaa: en turhamaiselta, en kiittämättömältä näyttää tahtois! Ja niinkuin sanoa voit vain: täss' olen! jott' ystäväs sua säästän iloitsis, niin sanon minäkin vain: ota tämä! (*Hän ojentaa kirjan.*)

ALFONSO. Ilolla lahjas minut yllättää, teet mulle juhlaaksi tään kauniin päivän. Siis vihdoin käsissä se mulla on, ja minun omanikin tavallaan! Jo kauan toivoin sinun päättää voivan ja vihdoin sanovan: nyt on se valmis!

TASSO. Jos teitä tyydyttää se, on se valmis; se näet kokonansa teidän on. Jos vaivaa siihen käyttämäni katson tai piirroksia oman kynäni, niin sanoa voin: teos minun on. Vaan lähemmin jos katson, mikä sille sisäisen arvon suo ja merkityksen, niin näen kohta, ett' on teiltä vain se. Jos kyllydestään lahjan armahan minulle soikin luonto, runonlahjan, niin sentään onni oikkupää mun työnsi tylyllä ankaruudell' aina luotaan; ja milloin pojan katseen hurmasi maailman kukkurainen ihanuus, taas kohta nuoren mielen sumensi ansaitsematon hätä armaan kodin. Jos sydän laulamahan laikahti, niin surullisna sieltä laulu nousi, ja äidin tuskat, isän murehet mun helkkyi soinnuissani hiljaisissa. Eloni ahtaudesta sinä yksin mun nostit vapautehen kauniiseen; pois huolten pilvet otsaltani pyyhit, teit vapaaks mun, niin että sieluni voi lauluun rohkeahan ylentyä; jos kiitosta siis saanee

teokseni, on teidän ansio ja teos teidän.

ALFONSO. Sa kaksinkertaisesti kiitoksen ansaitset kaiken! Kainoudessas meille tuot kunniata niinkuin itselles.

TASSO. Kuin selvästi mä tunnenkaan, ett' olen vain teiltä saanut, mitä tuon nyt teille! Kuink' itsestään mies nuori, kokematon pusersi runon? Hänkö keksinyt on tuiman sodan viisaan ohjauksen? Se asetaito, jonka voimassaan tuo kukin urho taiston hetkell' ilmi, päämiehen äly, uljuus ritarein ja taisto viekkauden ja valppauden, —tuo kaikki, viisas, uljas ruhtinas, opettamaasi onhan, niinkuin oisit sa johtohenkeni, jok' ilokseen sois jalon, verrattoman olentonsa teossa kuolevaisen ilmi tulla?

PRINSESSA.

Nyt nauti työstäs, mi on ilomme!

ALFONSO.

Ja kaikkein parahitten kiitoksesta!

LEONORA.

Iloitse julkisesta maineestasi!

TASSO. Tää hetki kyllyksi on minulle. Vain teitä muistin tätä luodessani, ja teitä yksin toivoin miellyttää, teit' ilahduttaa määrän' oli korkein. Ken ystävissään maailmaa ei näe, maailman huomiot' ei ansaitse. Tääll' isänmaani on ja täällä piiri, mi viihdytystä suopi sielulleni. Mä täällä herään, joka vihjeen kuulen, näen tieteen, hyvän aistin, kokemuksen ja ajan nykyisen ja tulevan. On taiteilija arka joukon kesken; vain teidänlainen tuntee, ymmärtää, vain hän saa tuomita ja palkita.

ALFONSO. Ja oma aikas, jälkimaailmas jos oomme me, ei sovi meidän olla vain lahjan veltot vastaanottajat. Tuon runoilijan kauniin voitonmerkin, min sankarikin, häntä tarvitseva, suo kateudetta häntä kaunistavan, näen täällä esi-isäs otsalla.

(Osoittaa Vergiliuksen rintakuvaa.)

Tuon onko toimittanut sattuma vai henki joku? Turhaan täällä ei se ole nyt. Vergiliusta kuule: Miks juhlitte te kuolleita? Heill' ilo ja palkka olihan jo eläissään; ja meitä ihailien kun juhlitte, osansa myöskin eläville suokaa; jo kuvani on kyllin seppelöity— viherjä oksa elon osa olkoon.

(Alfonso viittaa sisarelleen; tämä ottaa sepeleen Vergiliuksen päästä ja lähenee Tasso. Tasso peräytyy.)

LEONORA. Sä kieltäydytkö? Katsohan, mi käsi sinulle ikikauniin lehvän tarjoo!

TASSO. Oi, empiä mun suokaa! Enhän tiedä, kuin tämän hetken jälkeen eläisin.

ALFONSO. Tuot' omaisuutta nauttein ihanaa, mi ensi hetkellä sua pelästyttää.

PRINSESSA *(pitäen sepelettä ylhäällä)*. Suot mulle ilon harvinaisen, Tasso: sanatta aatokseni ymmärrät.

TASSO. Käsistäs kallehista taakan kauniin ma halpaan päähän' otan polvistuin.

(Hän polvistuu, prinsessa laskee sepeleen hänen päähänsä.)

LEONORA *(käsiään taputtaen)*.

Enskerran-seppelöity eläköön!

Kuin seppel kaunistaakaan kainon miehen!

(Tasso nousee.)

ALFONSO. Se esikuva vain on kruunun, sua mi Kapitolioll' on kaunistava.

PRINSESSA. Sua kuuluvammin siellä tervehditään; tääll' ystäväin on kiitos hiljainen.

TASSO. Oi, päästäni pois seppel ottakaa, pois ottakaa! Se polttaa kulmillani! Ja niinkuin päivänsäde, liian kuuma, tapaisi päätäin, tajunvoimani se tuhoo otsastani. Kuume riehuu mun veressäni. Anteeks! Tää on liikaa!

LEONORA. Tää lehvä ennemminkin suojaa päätäs, sun, jonka kuumat seudut mainehen on kuljettava, ja sun otsaas varjoo.

TASSO. En ansaitse mä viillytystä sitä, mi sankar-otsaa vain on ympäröivä. Oi, pilviin nostakaa se, jumalat, ja kirkastakaa, pääni pääll' ett' aina yleten väikköis se, ett' eloni ois iki-vaellusta sitä kohti!

ALFONSO. Ken varhain hankkii elon hyvyyttä hän varhain osaa sille arvon suoda; ken varhain nauttii, luovuttaa ei mieli se koskaan pois, mit' omisti hän kerran; ja omistava varuillansa olkoon.

TASSO. Ja ken niin tahtoo olla, povessaan alati valppaan voiman tuntekoon. Ah, poiss' on multa nyt se! Hetkell' onnen mun jättää voima synnynnäinen tuo, mi tyynnä turmaa, vääryytt' ylpeänä muu neuvoi kohtaamaan! Tään hetken ilo, tään hetken ihastusko ytimen lamautti minun jäsenistäni? Mun vaipuu polveni! Taas kerran näet, oi ruhtinatar, minut nöyrytin eessäs! Mun kuule pyyntöni: se ota pois, ett' uuden, tuoreen elon tuta saisin, kuin kauniist' unelmasta havahtuin!

PRINSESSA. Kun kainon rauhallisna leiviskää, min jumalilta sait sa, kantaa voit, myös lehviä näit' opi kantamaan, —ne ovat kauneinta, mit' antaa meill' on. Ken kerran otsallaan ne ansiosta saa tuta, siinä ne häll' aina lehyhy.

TASSO. Siis suokaa hämilläin mun täältä mennä, ett' onnessani lehdon suojaan piillä nyt saan, kuin ennen murheessani tein! Siell' yksin käyskelen, ei kenkään mieleen tuo ansaitsematonta onneani. Ja kirkkaan lähteen kuvastavan miestä jos sattumalta näen, jok' oudosti on seppelöity, sekä kahden puolen puut, vuoret alla taivaan kuultavan lepäävät mietteissään—, niin minust' on, kuin Elysiumin mä loihdittuna näkisin siihen. Kysyn arvelen: Ken vainaja tuo liekään, nuorukainen tuo ajan menneen, soma seppel päässään? Mi ansionsa lie ja nimensä? Ma varron kauan, mietin: toinen vielä tulispa, kolmaskin, ja haastellen kuin ystävykset seuraans' yhtyisivät. Oi, vanhan ajan urhot, runoilijat jos koossa näkisin tuon lähteen luona! Oi, jospa täällä ois he yhdess' aina, kuin eläissäänkin lujaan liittyneinä! Niin raudan rautaan sitoo lujasti magneetin voima, niinkuin sankarin ja runoilijan sama pyrkimys. Homeros itsens' unhoitti ja vihki elonsa muistolle vain kahden miehen, ja Aleksander Elysiumissa Akillest' etsii ja Homerosta. Oi, jospa saisin minä nähdä heidät, nuo sielut suurimmat, nyt yhtyneinä!

LEONORA. Jo havahdu! Äl' anna meidän tuta, ett' aivan halveksut sä nykyaikaa!

TASSO. Mua juuri nykyaika ylentää; vain näytän vieraalt',—olen hurmaantunut.

PRINSESSA. Ma kuulen ilolla, ett' ihmistapaan sa puhut, haastain kanssa henkien.

(Eräs hovipoika tulee ruhtinaan luo ja puhuu hänelle hiljaa jotakin.)

ALFONSO.

Hän tullut on—juur' aikaan parhaaseen!
Antonio!—Hänet tuo—Tuoll' onkin hän jo!

NELJÄS KOHTAUS.

EDELLISET. ANTONIO.

ALFONSO. Sua tervehdin, kun itses meille tuot ja onnen uutisia!

PRINSESSA.

Tervetullut!

ANTONIO. Voin tuskin lausua, mi mielihyvä mua virkistää taas teidän luonanne. Taas edessäni löydän kaiken, mitä jo kauan kaipasin ma. Teitä näyttää tekoni, toimintani tyydyttävän, ja näin saan täyden palkan murheistani, joit' antoi monet levottomat päivät tai vartavasten tuhlatut. Meill' on nyt, mitä tahdomme, ei kiistaa enää.

LEONORA.

Mä myös sua tervehdin, mut vihaisna.
Sa tulet juuri, kun on lähtö mulla.

ANTONIO. Ett' onneni ei tulis täydeks aivan, pois sinä päältä otat kauniin osan.

TASSO. Myös minä tervehdin ja ilokseni ma seuraa toivon miehen paljonnähneen!

ANTONIO. Mun huomaat vilpittömäksi, jos joskus mun maailmaani tahdot katsoa.

ALFONSO. Vaikk' ootkin kirjein kertonut jo mulle, kuin toiminut ja menestynyt oot, niin paljon mull' on vielä kysyttävää, mitk' oli keinot meille onnelliset. On tarkoin mitattava askel tuolla maaperällä ihmeellisellä, jos omaan päämäärääsi sen vihdoin toivot vievän. Ken herrans' edusta vain huolehtii, sen asema on raskas Roomassa: kaikk' ottais Rooma, mitään antamatta; ja jotain saadakses jos sinne menet,

et mitään saa, jos et sä mitään vie, ja onnes on, jos jotain sentään saat.

ANTONIO. Ei viisas käytökseni, taitoni sun toteuttanut tahtoasi, herra. Mi älypää näet Vatikaanissa ei tapais mestariaan? Sattumalta voin monta seikkaa käyttää hyväksemme. Gregorius sua siunaa tervehtäin. Tuo vanhus, kruunupäistä arvokkain, viel' ilomielin muistaa aikaa, jolloin sun sulki syliinsä. Hän sinut tuntee, tuo mies, jok' osaa miehet arvioida; hän sua kunnioittaa suuresti ja edukses hän paljon tehnyt on.

ALFONSO. Jos hyvä mielipiteensä on tosi, ma iloitsen. Mut hyvin tiedäthän, ett' alla Vatikaanin, jalkains' eessä, jo vallat näyttää sangen vähäisiltä ja turhilt' ihmiset ja ruhtinaat. Sanohan, mikä parhaiten sua auttoi!

ANTONIO. Kuin tahdot: paavin jalomielisyys! On vähyys eessään vähä, suuruus suuri. Maailmaa vallitakseen, mielellään sovintoon käy hän naapurien kanssa. Maapalaa sulle jättämänsä hyvin hän pitää arvossa ja ystävyyttäs. Italia levoss' olkoon, lähellään hän tahtoo nähdä ystäviä, rauhaa rajoille saada, jotta johtaa vois hän kristikunnan voimat tuhoomaan niin harhaoppiset kuin turkkilaiset.

PRINSESSA. Ne miehet tutaanko, joit' ennen muita hän suosii uskottuina lähellään?

ANTONIO. Saa huomionsa vain mies kokenut ja luottons', suosionsa toimielias. Jo nuorna palveltuaan valtiota nyt sitä ohjaa hän ja vaikuttaa hoveihin, joit' on usein ennen jo lähettiläänä nähnyt, ohjannutkin. Niin selvä maailma on katseelleen kuin oman valtionsa etukin. Hänt' toiminnassa nähden kiitetään ja iloitaan, kun aika ilmi tuopi, min hiljalleen hän kypsyttännyt on. Ei elo kauniimpaa suo näkyä, kuin ruhtinaan, mi taiten hallitsee, kuin maan, miss' ylpeät on alamaiset, —kuin itseänsä kukin palvelis, kosk' oikeat on kaikki käskyt siellä.

LEONORA. Oi milloin nähdä saanenkaan sen maan mä läheltä!

ALFONSO. Kai toimiakses siellä: vain katsomaan ei tyydy Leonora! Se eikö hupaista ois, ystävätär, jos joskus suureen peliin puuttumaan myös hennot kätösenne saisimme?

LEONORA (*Alfonsotle*).

Mua tahdot ärsyttää, mut etpä osaa.

ALFONSO.

Oon sulle paljon velkaa entisestään.

LEONORA.

No niin, mä velkaan jään nyt sinulle.

Suo anteeks, kysellä mun rauhass' anna!

(*Antionille*;) Lie suosinut hän paljon omaisiaan?

ANTONIO. Ei enemmän, ei vähemmän kuin kohtuus. Jos mahtimies ei huolta omaisistaan voi pitää, kansakin jo häntä moittii. Gregorius heille hiljaa hyödyks on ja kohtuullisna, palvelukseen maan nuo kunnan miehet asettain, ja täyttää yht'aikaa kaksi lähi-velvoitusta.

TASSO. Myös tieteen, taiteen suojaans' ottaako hän mielellään? Ja esikuvinaan häll' onko suurten aikain ruhtinaat?

ANTONIO. Suo tieteelle hän arvon, hallintoa mi edistää ja kansain tuntemista; ja Roomaa kaunistaakseen taidetta hän suosii, palatseista, temppeleistä maanpiirin ihmeluomat tehdäkseen. Ei lähellään saa jouten kukaan olla! Ken arvoon pyrkii, hyödyks olkohon!

ALFONSO. Ja luuletko, ett' asiamme kohta voi tulla päätökseen, ett' enää ei he tuonne tänne kylvä esteitä?

ANTONIO. Ois suuri erhetykseni, jos ei jo nimikirjoitukses, joku kirje vois ainiaaksi päättää riitaa tätä.

ALFONSO. Niin kiittää näitä elinpäiviäni saan onnen sekä voiton ajaksi. Näen laajentuneen alueeni, varmaks sen tiedän vastaisuuden. Sä sen aikaan sait miekaniskutta; työnkruunun hyvin oot ansainnut. Sen naiset sitokoot ens tammilehdosta ja painakoot armaana aamuna sen ohimoilles. Mut Tassokin mun rikkaaks tehnyt on: Jerusalemin vallannut on meille, niin hämmästyttäin uuden kristikunnan, ja määrän ylhän, kaukaa loistavan, on rohkein, lujin mielin saavuttanut.

ANTONIO. Nyt arvoituksen ymmärrän. Näin ihmein kaks seppelpäätä äsken tullessani.—

TASSO. Kun omin silmines näät onneni, niin toivon: hämillinen mielenikin samoilla katsein koe huomata.

ANTONIO.

Jo kauan tiesin, ett' on palkitessaan
Alfonso määrätön. Nyt tuta saat sa,
mit' ennen kukin läheisistään sai.

PRINSESSA. Kun ensin näät, mit' on hän suorittanut, kohtuullisiksi meidät huomaat vain. Tääll' oomme vain ens todistajat tyynet sen suosion, min tulevainen aika on hälle suova kymmenkertaisna.

ANTONIO.

Jo teiss' on varma tuki maineelleen.
Ken epäillä sais, kun te kiittää voitte?
Mut sanokaa, ken Arioston päähän
tuon painoi seppeleen.

LEONORA.

Sen minä tein.

ANTONIO. Sen hyvin teit! Tuo häntä kaunistaa, kuin seppel laakerinenkaan ei voisi. Kuin luonto kirjovaippaan vihantaan povensa peittää pohjattoman rikkaan, niin hänkin kaiken sen, mi ihmiselle suo vlevyyttä, rakastettavuutta, tarinan vaippaan verhoo kukkeaan. Kokemus, ymmärrys ja tyytyväisyys ja hengenvoima, aisti, tosihyvän tajunta puhdas, henkimäisinä ja ilmi-olentoina sentään elää ne hänen lauluissaan, kuin näkisimme ne levoss' alla kukkalehdikoiden, keveät kukkalumet peittonaan, päät ruusupauloissa, ja amoriinit somasti ympärillä ilakoivat. Ohella runsauden lähde läikkyi, siin' ihmekalat välkkyi kirjavat. Täynn' ilma kummaa siivellistä, niityt ja viidat kaunokarjaa outoa; vihanta-piilostansa kuje vilkkuu, ja kultapilven päältä viisaus aik' ajoin ääntää lauseen ylhäisen, vaan hulluus harppuansa sointuvaa lyö vimmaisena riehuin näköjänsä, vaikk' kaunein tahti säveleitä sääntää. Ken uskaltaa tään miehen rinnalle, sen rohkeus jo lehvän ansaitsee. Mä pyydän anteeks, että innostuen, kuin huumattuna, kyllin harkita en osaa aikaa, paikkaa, sanojani; nää runoilijathan, nää seppeleet, tää naisten harvinainen juhla-asu mun siirtää itsestäni outoon maahan.

PRINSESSA. Ken yhden ansion niin hyvin huomaa, myös toisen käsittää. Saat kerran meille runoista Tasson tulkita, min yksin sä ymmärrät, min me vain aavistimme.

ALFONSO. Antonio, tule! Paljon haluan sult' udella mä vielä. Sitten saat sä jäädä aina päivänlaskuun asti seuraksi naisten. Tule! Hyvästi!

(Antonio seuraa ruhtinasta, Tasso naisia.)

TOINEN NÄYTÖS.

Sali.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

PRINSESSA. TASSO.

TASSO. Sua arastellen askeleni seuraa, oi ruhtinatar, tuhat aatosta mun sielussani myllertää. Mun on, kuin kutsuis yksinäisyys, suloisesti mua viekoitellen: tule! rinnastasi ma valppaat epäilykses haihdutan. Mut kun ma puolehesi katson, kun sanankin kuulen sinun huuliltasi, uus päivä minua jo ympäröi ja kaikki sielun siteet aukeavat. Ma tahdon tunnustaa: mies joka tänne niin arvaamatta tuli, lempeästi unesta kauniist' ei mua herättänyt; ol' olennollaan, sanoillansa minuun niin kumma teho, että enemmän kuin koskaan kaksinaiselta ma tunnun ja itseäni vastaan sodin taas.

PRINSESSA. On mahdotonta, että ystävä, niin kauan vierahissa elänyt, vois heti, meidät jälleen nähtyänsä, oloihin entisiin taas kotiutua. Ei sisäisesti muuttunut hän ole; vain joku päivä kanssaan eläkäämme, niin kielet verkallensa virittyvät, siks kunnes kaunis sopusointu taas ne yhdistää. Kun tietää lähemmin hän saa, mit' olet tehnyt tällä aikaa, sun varmaan rinnalle sen runoilijan hän asettaa, jonk' äsken jättiläiseks sinuhun verraten hän kuvaili.

TASSO. Ah, ruhtinatar, hänen suussansa mua Arioston maine enemmän on ilahduttanut kuin loukannut. On lohdullista tietää kiitettävän, mit' itse esikuvanansa pitää. Voi hiljaa sydämessään sanoa:

jos osan arvostansa saavutat, myös maineestansa osa sulle tulee. Ei, minun sydäntäni sykehdytti ja vielä täyttää koko sieluni olennot maailman tuon elävän, mi kiertää levotta ja suunnatonna vain ympär' yhden suuren, perin viisaan, ja täyttää kuuliaisna ratansa, min puolijumalansa sille sääti. Ma innoin seurasin, ma riemuin kuulin puhetta selvää miehen kokeneen; mut sikäli kuin kuuntelin ma, ah, omissa silmissäni alenin; kuin kaiku, vuoriin raukeava, kohta jo tyhjiin katoovani pelkäsin.

PRINSESSA. Ja selvään äsken näytit tuntevasi, kuin toisillensa elää sankari ja runoilija, toistaan etsien ja ilman kademieltä. Ihana on teko laulunarvoinen, vaan suurta myös jälkimaailmalle säilyttää työn suuren tenho runoss' arvokkaassa. Suojasta vähän yhteiskuntamme sä tyydy myrskysäitä elämän kuin rantamalta tyynnä seuraamaan.

TASSO. Tääll' enkö vasta ihmetellen nähnyt, kuin jalo urhouden palkka on? Mä tänne nuorna poikasena tulin, juur' aikaan, jolloin juhla juhla Ferrara maineen keskipisteeksi kohoovan näytti. Ah, se oli näky! Sen laajan kentän, jolla loistossaan ol' urhoin taito esiintyvä, piiri niin ylväs ympäröi, ett' toistamiseen ei päivä moista nähne piankaan. Siin' istui kaunotarta joukottain ja nykyajan miestä ylhäisintä. Sai katseen hämmästyksiin loisto tuo; näin huudettiin: nuo kaikki isänmaa, yks, soukka, meren ympäröimä, tänne on lähettänyt. Liiton jaloimman he muodostaa, mi koskaan arvioinut lie kunniaa tai hyvett', ansiota. Sä yksitellen heitä tarkkaa: kellään häpeämistä siell' ei naapuristaan!— Ja sitten portit avattiin. Sä siinä näit orhit korskuvat ja aseloiston, soturit tungeskeli, torvet pauhas, ja räiskyin keihäät murtui, helähtäin soi iskut kilpihin ja kypäriin, ja pöly taistelijain kunnian ja häpeän loi hetkeks pilven peittoon. Oi, salli minun vetää verho eteen tään mulle liian kirkkaan näytelmän, ettei tää kaunis hetki ankarasti mua muistuttaisi vähäisyydestäni!

PRINSESSA. Kun jalo piiri tuo ja maineteot sua kiihti vaivaan, pyrintöön, mä silloin voin tyytymisen oppiin hiljaiseen sua, nuori ystäväni, ohjata. En nähnyt juhliä, joit' ylistit ja joita silloin tuhat kieltä kiitti, ja kiittää vielä jälkeen vuottenkin. Mun hiljaisuudessa, joss' iloista vain heikon, harhailevan kaiun kuulin, oi' ajatusta monta, suruisaa, ja monta kärsimystä kestettävä. Jo väikkyi silmissäni kuolon kuva, pimitti leveällä siivellään maailman vaihtelevat näköalat. Vain hiljalleen se kaikkos, salli nähdä mun suloisina, vaikka kalvenneina kuin verhon läpi elon kirjovärit. Olentoin elävien liikunnot näin jälleen. Ma ensi kerran astuin, hoitajaini viel' auttamana, sairashuoneesta: Lucretian niin elon-uhkuvana näin silloin sua tuoden saapuvan. Sä ensimmäisnä, uunna, outona eloni uuden tielle ilmestyit. Ma paljon toivoin osaks sun ja mun; ei olekaan se toivo tyhjiin mennyt.

TASSO. Ja mulle, joka melun huumaamana, tuon kaiken loiston soentamana ja ajamana monen intohimon sun siskos kanssa kuljin palatsissa kautt' tyhjään käytävien, vaieten, ja sitten huonehesen astuin, jonne sa pian naisten tukemana saavuit —mi hetki mulle se! Oi anteeks suo! Kuin ottaa jumaluuden läheisyys pois lumotulta kuumeen, hulluuden, niin haihtui multa kaikki hourekuvat ja kaikki pyyteet, halut petolliset, kun *kerran* katsehesi kohtasin. Kun halu muulloin haihatellen eksyi tuhanteen suuntaan, hämilläni nyt mä itseheni palasin ja opin parasta kohtaan kaipuun tuntemaan. Niin etsii aavan rannan hietikosta mies turhaan helmeä, mi salattuna on äänetönten kuorten kätköhön.

PRINSESSA. Aik' alkoi kaunis silloin, ja jos ei Urbinon herttua ois meiltä vienyt pois sisartamme, lempeästi vuodet ois meiltä vierreet onness' ainaisessa. Vaan kaivata nyt saamme kipeästi tuon armaan naisen raikast' eloisuutta ja uljuutta ja älyn rikkautta.

TASSO. Jo liian hyvin tiedän, ettei sulle sen päivän jälkeen, mi vei hänet, kukaan sun puhdast' iloasi korvannut. Kuink' usein rintaani se viilsi, usein sai lehdon rauha kuulla tuskani! Ah, huusin, siskolleko yksinään lie suotu kallis olla kalliilleni! Muu kukaan eikö luottamustansa siis ansainne, muu sydän eikö niin kuin hänen syki? Sammuiko jo äly ja henkevyys? Jos oivakin, tuo nainen, oliko yksin kaikki? Anteeks, ah! Ma usein itseäni ajattelin ja toivoin jotain sulle olevani, vain vähän, jotain sentään, teossa, ei sanoissa; ma tahdoin elollani omakses sydämeni todistaa. Mutt' onnistunut en, ja liian usein toin erhetyksilläni tuskaa sulle, sun suojelemaas miestä loukkasin, sen hämmensin, min tahdoit selvittää; niin tunsin joka hetki sinusta etääntyväni—, lähetä kun tahdoin.

PRINSESSA. En koskaan, Tasso, ole pahaa luullut sun tahdostas, ja tiedän, kuinka teet itselles vahinkoa. Sisareni voi mukautua kunkin luonteeseen, vaan sinä tuskin yhteen ystävään voit vuosikausiin tottua.

TASSO. Mua moiti! Mut sano mulle myös: miss' on se mies tai nainen, jonka kanssa, kuten sun, ma vapain mielin tohdin puhua?

PRINSESSA.
Sun veljeheni luottaa tulisi.

TASSO. Hän herrani on!—Mut ä! usko, että mua vapauden kiihko pöyhittää! Vapauteen ihminen ei ole luotu, ja suurta ruhtinasta palvella on jalon miehen onni kaunehin. Niin on hän herrani, ja minä

tunnen tään jalon sanan koko laajuuden. Siis vaiettava mun on, kun hän puhuu, ja tehtävä, kun käskee, vaikka järki ja sydän vastustaisikin innokkaasti.

PRINSESSA.

Niin tahto veljeni ei ole koskaan.

Ja kun Antonion oomme saaneet taas,
uus, viisas ystävä on tiedossasi.

TASSO. Niin toivoin kerran, tuskin enää tohdin. Kuin paljon oppia ja ymmärrystä mä hältä saisinkaan! Voin tunnustaa: on hällä kaikki, mikä multa puuttuu. Mut—kaikki jumalat jos lahjojansa on hänen kehdollensa tuoneetkin, pois sulki kova onni sulottaret; ja keltä niiden armaat lahjat puuttuu, voi kyllä paljon omistaa ja antaa, mut viihdytyst' et löydä rinnaltaan.

PRINSESSA. Vaan luottaa häneen voi, ja se on paljon. Et yhdeltä saa pyytää kaikkea. Jos jotain lupaa hän, sen tekee myös. Jos on hän ystäväkses antaunut, niin puutteissas hän sua hoivaa myös. Te liitto tehkää! Olen ylpeä, jos pian saan tään kauniin teon aikaan. Mut älä vastustele tapas mukaan! Leonorakin on meillä kauan ollut; hän hieno, soma on, ja hänen kanssaan on helppo seurustella; häntäkään et ole lähennyt, kuin toivois hän.

TASSO. Oon sua totellut, hänt' oisin muutoin ma kaihtanut, vaan lähestynyt en. Kuin näyttääkin hän rakastettavalta, —vain harvoin eessään avoin olla voin, en tiedä miksi. Ja jos hyvää vain hän ystävänsä sulle tarkoittaakin, niin tuntuu tarkoitus ja tympäisee.

PRINSESSA. Se tie ei meitä varmaan konsanaan vie ihmisseuraan, Tasso! Eksyksiin tuo polku vie, kautt' yksinäisten viitain ja äänetönten laaksoin johtaa meidät. Ain oikukkaammaks mieli käy ja pyrkii vain kulta-aikaa, jot' ei ulkopuollaan hän näe, uudistamaan sisässään, kuin vähän onnistuukin koe tuo.

TASSO. Oi ruhtinatar, kuinka puhutkaan! Se kulta-aika, jota turhaan kaipaa jokainen sydän, minne karkkosi? Se aika, jolloin yli vapaan maan kuin nuoret laumat kansat karkeloivat ja paimenen ja paimentyön peitti puuvanhus varjoon kukkaisniityllä, ja nuoret vesat oksiin hentoisiin hyväillen kietoi lemмен kaihontäyden; ja luonnotarta viehti heljin hiekoin syliinsä virta vieno; ruohikkoon katosi vaaratonna käärme arka; peloton nuorukainen kohta pakoon kuritti huiman faunin; joka lintu vapaitten ilmain teillä, joka eläin, maan laajan liikkuja, näin inehmolle viel' lausui: siihen valta, mihin mieli.

PRINSESSA. Ohitse, ystävä, lie kulta-aika; mut uudelleen sen luopi jalous. Jos aatokseni sulle tunnustan: tuo kulta-aika, min niin kultaiseksi kuvailee meille runoilija, koskaan ei lie se ollut paremmin kuin nytkään. Ja jos se joskus oli, varmaankin se yhä palata voi samanlaisna. Sydämet läheiset viel' yhteen liittyy ja nauttii yhdess' elon onnea; mut tunnuslauseess', ystäväni, muuttuu yks sana: siihen valta vain, mi sopii.

TASSO. Oi, piiri jaloin, hyväin ihmisten jos saiskin yksin päättää, mikä sopii, sensijaan, että kukin sopivaksi sen luulee, mikä häntä hyödyttää. Me näemmehän, kuinka viisaalle ja voimakkaalle kaikki sopii, kuinka hän kaikkeen oikeuttaa itsensä.

PRINSESSA. Jos tahdot tarkkaan tietää, mikä sopii, niin kysy mieltä jaloin naisten vain! On näet heille tärkeintä, ett' on se kaikki sopivaa, mi tapahtuu. Kuin muuri, säädyllisyys ympäröi tuon hentoisen ja herkän sukupuolen. Miss' säädyllisyys vallitsee, he siellä, mut tieltä röyhkeyden he pakenee. Näin eri suuntiin pyrkii sukupuolet: mies vapauteen, nainen hyvään tapaan.

TASSO.

Me rajut, raa'at, tyllyt oommeko?

PRINSESSA. En sano niin! Vaan kauko-voittoihin te pyritte, siks ihannoitte voimaa, ja ikuisuuteen työnne tähdätä te uskallatte—meitä tyydyttäisi yks ainoo, rajoitettu saavutus, mi aina omanamme pysyisi. Me emme miehen sydämeen voi luottaa, kuin hellästi se antautuukin meille. Pois kato kauneus, jot' yksin sentään te näytte kunnioittavan. Ja mikään ei enää kiihoita, se kuollutt' on. Jos miehet naisen sydämelle arvon sois täyden sekä tahtois tuntea, min armaan aarten kätkeä voi nainen poveensa uskollista rakkautta; jos muistot hetkein ihanimpien jäis aina sielussanne elämään; jos katsehenne, muulloin selkeä, myös läpi hunnun, jolla meitä vanhuus tai taudit verhoaa, vois tunkea; jos omistus, min tulis rauhoittaa, halua toisen omaan teiss' ei syyttäis: kas silloin varmaan päivä kauniimpi ja meidän, naisten, kulta-aika koittais.

TASSO. Nuo sanat voimakkaasti rinnassani jo huolen nostaa puoliks uinuneen.

PRINSESSA.

Sa mulle vapahasti mieles avaa!

TASSO. Oon usein kuullut, näinä päivinäkin, ja jos en kuullut ois, mun arvata ois pitänyt se: jalot

ruhtinaat sun kättäs pyytää! Mikä meitä vartoo, sit' epätoivoon saakka pelkäämme. On luonnollista, että jätät meidät; mut kuin me kestää voimme sen, en tiedä.

PRINSESSA. Sen hetken vuoksi älkää huolehtiko, sanoa voinpa melkein: älkää koskaan! Tääll' olla mielin, tänne jäädäkin. Mua viel' ei mikään suhde houkuta; ja koska minut pitää tahdotte, todistakaa se sovullanne, luoden eloonne onnen ja niin mulle myös!

TASSO. Oi, opeta mua parhain tekemään! Mun eloni on sulle pyhitetty. Kun sua kiittäin, sua ylistäin mun paisuu sydämeni, silloin vasta ma tunnen ihmisonnen puhtaimman; sinussa yksin tunsin jumalaista. Niin maiset jumalat muist' eroaa maan lapsista, kuin itse sallimus käy yli viisaimmankin älyn, tahdon. Kun aaltoin pauhua me pelkäämme, he tyynnä katsoo yli ärjy-veen, mi heidän jalkains' alla kuohuu, kuin se ois kevyt aalto vain; ei myrskyä he huomaa, meitä lyövää, hämmentävää; he tuskin avunhuutoamme kuulee, vaan meidän, lasten heikkoin, vähäisten, suo taivaat huokauksin, huudoin täyttää. Mua kohtaan, jumalainen, usein ollut oot kärsivällinen; kuin päivä kasteen, niin katsees kuivasi mun kyyneleeni.

PRINSESSA. On aivan oikein, että naiset ovat sua kohtaan ystävälliset: sun laulus myös heitä monin tavoin ihannoit. Lie hentoja tai rohkeita, he siinä ain' ovat jalot, rakastettavat; ja vihaa jos Armida ansaitseekin, sulonsa, lempensä sen sovittaa.

TASSO. Mitk' elävätkin soinnut laulussani, vain yhden, yhden niistä kiitos on! Ei henkinäky häilyvä se ole, mi loistollansa häikäisee ja milloin käy liki, milloin kauas pakenee. Oon itse omin silmin nähnyt sen, tuon kaiken hyvän, kauniin perikuvan; sen mukaan mitä loin, jää elämään: Tancredin sankar-rakkaus Chlorindaan Erminian uskollisuus tyyni, kaino, Sophronian jalous, Olindan hätä, —ei varjoja ne ole pettäviä, ne todelliset on, siks ikuisetkin. Ja millä enemmän on oikeus vuossadat elää hiljaa vaikuttain, kuin jalon lemмен salaisuudella, min hento, kaino laulu säilyttääpi?

PRINSESSA. Viel' yhden ansion voin mainita, mi salaa vaikuttaapi laulussasi: se hiljaa meitä tenhoo kuulemaan; me kuuntelemme, tahtoin ymmärtää; mit' ymmärtää, ei moittia voi sitä; niin vihdoin valtaakin sun laulus meidät.

TASSO. Oi ruhtinatar, taivaan mulle avaat! Ja ellei loisto tää mua sokaise, pian iki-onnen astuvan sielt' alas säteitä kultaisia myöten näen.

PRINSESSA. Jo lakkaa, Tasso! Moneen asiaan on meidän intomielin ryhdyttävä; mut toisia voi kohtuudella vain tai kieltämyksen' omaksensa voittaa. Niin hyveen, sanotaan, ja rakkauden, jok' on sen sukulainen. Tätä mieltä!

TOINEN KOHTAUS.

TASSO (*yksinään*). Sa saatko katseen pelottoman, vapaan jo ympärilles luoda? Yksin olet! Nää patsaat kuuliko, kuin puhui hän? Ja onnes näkijöitä mykkiä sun peljätäkö täytyy? Aurinko jo nousee elämäni uuden päivän, mi suurna kohoo yli mennehien. Alentuu jumalatar luokseni, mun, kuolevaisen, kohottain. Mi seutu, mi uusi valtakunta mulle aukee! Niin ihanasti toivo harras täyttyy. Unelmoin luokse onnen korkeimman, mut tämä onni unelmatkin voittaa. Kuin kuvaileekin mielessänsä valon ja värit sokea: jos uuden päivän hän näkee, aisti uus se hälle on.

—Täynn' uljuutt', aavistusta, ilon huumaa mä tälle tielle astun. Paljon suot sa mulle, niinkuin lahjojansa maa ja taivas yltäkyllin tuhlaa meille, ja vaadit multa, mitä vaatimaan vain lahja sellainen sun oikeuttaa. Mun itseäni kieltäin, hilliten on ansaittava sinun luottamukses. Mi teko minut eessään ansioitti? Kuin tulla hänen arvoisekseen voin?

—Hän sinuun luottain arvos sulle soi.

—Niin, ruhtinatar, katsees, sanasi ain olkoot ainut autuus sielulleni! Niin vaadi, mitä tahdot: omas olen!

—Hän minut vaivaan, vaaraan, kunniaan taa taivaanrantain käskeköön tai suokoon all' lehtoin tyynten mulle kultalyryryn ja rauhan laulajaks mun vihkiköön: oon hänen, muovailakseen saa hän mun; kaikk' aarteet sydämeni hänen ovat. Ah, kyvyn tuhatkertaisenkin mulle jos Luoja soisi, tuskin sittenkään tunteeni syvän voisin ilmi tuoda. Mä sivellintä, runohenkeä, mi jumal-juoman parhaan suloudesta sai nuoren voiman, toivoisin.—Ei vasta keskellä puiden, ihmisten saa Tasso ain' yksin, nääntyin, surren harhaella. Sun kanssas ei hän enää yksin ole.

—Oi, teko jaloin täällä eteeni jos ilmestyis, ja ympärillä sen ois turma kauhein! Kohti rynnistäin panisin alttiiks eloni, min äsken mä hältä sain,—kaikk' ystävikseni parhat pyytäisin mä ihmisistä, ja

hältä viittaus, ja mahdottoman ma kanssa jalon parven mahtaisin.

—Sa malttamaton, miksi salannut et tunnettasi, kunnes polvistunut eteensä oisit kyllin arvokkaana? Se oli aikees, viisas toivehes. Mut olkoon niin! On kauniimpi ottaa vain lahjana ja ansiotta lahja, kuin väittää puolittain, ett' oikeus ois sit' ollut vaatiakin! Riemuin katso! Niin suuret, avarat on näyt eessäs, ja mielesi vie toivorikas nuoruus valoisaan, outoon aikaan vastaiseen!

—Nouse, rinta!—Onnen ilmanala oi vihdoin helli tätä kasvia! Päin taivasta se pyrkii, tuhat oksaa se ilmi luo ja kukkiin puhkeaa. Sen hedelmä, sen ilo kantaa suo! Sen tuorehilta oksilt' armaan käden koristus kultainen suo korjata!

KOLMAS KOHTAUS.

TASSO. ANTONIO.

TASSO. Sua tervehdin, jonk' ensi kerran vasta nyt oikein oivallan! Ei kauniimpi kenenkään eellä maine käynyt. Terve! Nyt tunnen sinut ja sun arvosi, sinulle luottain tarjoon ystävyyttä ja toivon, ettet myöskään hylkää sitä.

ANTONIO. Sa anteliaasti tarjoot kauniin lahjan; sen arvon tunnen sekä tunnustan. Siis ennenkuin sen otan, mieltä mun suo,—mull' onko vastalahjaa sulle sen arvoist', enhän tiedä. Mielelläni en hätiköis, en näyttäis ylpeältä: mun harkita suo sunkin puolestasi!

TASSO. Ken moittis harkintaa? Sen selvään näyttää tarpeelliseksi joka elon askel; vaan kauniimp' on, jos sanoo tunto, milloin ei ole tarvis varovainen olla.

ANTONIO. Sen kukin mielessänsä mieltiköön, kun itse virheestänsä vastaakin.

TASSO. Niin olkoon! Voitavani tehnyt olen: oon noudattanut sanaa prinsessan, jok' ystäviksi tahtoo liittää meidät. Pois vetäytyä saanut en, mut myöskään en tahdo tungetella. Näin siis jääköön! Kun tutustuttaa aika, toivotumpi ehk' On se lahja, jonka kylmästi nyt syrjään työnnät, melkein halveksien.

ANTONIO. Ne usein maltillista kylmäks sanoo, jotk' ovat lämpimämmät mielestään kuin muut, siks että heitä kiihko huumaa.

TASSO.

Sa moittit, mitä moitin, vältän minä.
Vaikk' olen nuori, osaan minäkin
edelle kiihkon panna kestävyden.

ANTONIO.

Se viisast' on! Ain' ajattele noin!

TASSO. Mua ohjaamaan sa olet oikeutettu, sull' onhan vierelläsi ystävätär, jo kauan koeteltu: kokemus. Mut usko: sydän kuulee hiljainen yön, päivän, joka hetken varoituksen salassa oppii avut, joihin ohjaat, kuin ois ne uppo-uudet, ankarasti.

ANTONIO. On kyllä mieluista noin askartaa vain itsessään, mut liekö hyödyllistä. Ei itsestään tuta ihminen voi sisintään: hän liaks suuruutensa tai pienuutensa mittaa omin mitoin. Vain muista itseään hän oppii, kukin vain elämästään tietää, mitä on hän.

TASSO.

Ma kunnioittain yhdyn sanoihis.

ANTONIO. Kai sentään sulle jotain aivan toista, kuin minulle, ne sanat merkitsee.

TASSO. Näin emme toisiamme lähene. Et viisaasti, et oikein tee, jos väärin tahallas jotakin sä käsität, ken liekin hän. Ei tarpeen sana ollut ois prinsessan, sun tunsin helposti: sä, tiedän, hyvää tahdot ja saat aikaan. Ei sulle oma kohtalos tuo huolta; sa muita ajattele, muita autat; ei elon oikullinen aaltoilu vie rintas rauhaa. Näin sun käsitän. Mik' oon ma, etten etsis seuraasi? Mull' eikö syytä palavasti pyytää murua edes sala-aarteistasi? Et kadu, tiedän sen, jos avaat mieles, ja tiedän: ystäväin oot, jos mun tunnet, —sit' oonkin ystävää mä kaivannut. En häpeile, ett' olen kokematon ja nuori. Pääni ympärillä tyynnä viel' lepää vastaisuuden kultapilvi. Mies jalo, minut povellesi paina ja elon kohtuulliseen nautintoon mun ohjaa malttamaton mieleni!

ANTONIO. Yhdessä hetkessä jo vaadit, minkä vain kypsäll' antaa harkinnalla aika.

TASSO. Saa aikaan hetkessäkin rakkaus, mit' tuskin koskaan ponnistus ja vaiva. En sitä pyydä vain, mut vaadinkin. Vetoan sinuun hyveen nimessä, mi liittoon vaatii kunnan ihmisiä. Yks nimi mun viel' oisko mainittava? Niin toivoo, tahtoo ruhtinatar—, hän, Eleonora, ystäviks sois meidät. Oi, täyttäkäämme hänen toivonsa! Luo jumalaisen yhdess' astukaamme omistain hälle kaiken pyrintömme, hänelle teon arvokkaimman tehden.

—Siis vielä: täss' on käteni! Se ota! Äl' enää hylkää, älä kieltäydy, oi jalo mies, suo mulle nautinto, tuo kunnan miehen kaunein: paremmalleen ehdotta, luottavaisna antautua.

ANTONIO. Jo kiidät täysin purjein! Tottuneen sa näytät voittamaan, tiet avaroina, leveinä portit eessäs näkemään. Suon kaiken arvon, kaiken onnen sulle mä mielisti; mut liian selvään näen: on vielä suuri juopa välillämme.

TASSO. On ero vuotten, arvon koetellun, ei tahdon alttiin, siinä kilpaan astuu.

ANTONIO. Ei tahto loihdi töitä syntymään, tien liian lyhyeksi rohkeus arvaa. Päämäärän saavuttanut seppelöidään, ja ansio jää usein seppeleettä. Vaikk' onhan seppeleitä köykäisiä, on monenlaisia: niit' ilman vaivaa voi usein saada huvikävelyllä.

TASSO. Mit' auliisti suo tälle jumaluus, ja tuolta tyyten epää, moista lahjaa ei tapaa jokainen, kuin tahtokoonkin.

ANTONIO. Jumalten muitten yli Onnetarta sä kiitä silloin: sokea se onhan!

TASSO. Myös Oikeuden-jumalatar sitoo lumeelta jokaiselta silmänsä.

ANTONIO. Laps onnen Onnetarta ihannoikoon, sen sadoin silmin kunnan näkevän hän kuvailkoon, ja viisaaks, huolekkaaksi, Minervaksi tai muuksi nimetköön, ja palkaks sanokohon armon-annin, satunnais-helyn merkiks ansion!

TASSO. Ei tarvis kieltä selvempää. Jo riittää! Näen sydämeesi syvälle ja sinut jo tunnen iäksi! Oi, niin jos tuntis myös ruhtinatar sinut! Turhaan tuhlaat sa sanais, katseittesi nuolia. Ei seppeleettä, jota pääni kantaa, voi langettaa ne lakastumatonta. Sa kasva ensin ylle kateutesi, siit' ehkä sitten kanssani voit kiistää! On seppel mulle pyhin, korkein onni. Vaan näytä mulle mies, sen saavuttanut, mä mihin pyrin vasta, sankari, jost' on vain tarut mulle kertoneet, tuo esiin runoniekka, vertainen Homeroksen, Vergiliuksen, tai viel' enemmän; mies näytä, joka palkan tään kolmin kerroin ansaitsis, mut jonka se kolmin kerroin enemmän kuin minut sais hämilleen: mun polvistuvan silloin näet eteen jumal-lahjan antajan; ja siihen jään mä, kunnes seppeleen mun päästäni hän siirtää arvokkaampaan.

ANTONIO.

Sen arvoiseks jäät kyllä siihen saakka.

TASSO. Mua punnittakoon, sit' en välttele; mut halveksintaa ansainnut en ole. Ei seppeltä, min mulle ruhtinas ja ruhtinatar tunnustukseks soivat, epäillen, ilkkuin halventaa saa kukaan!

ANTONIO. Tuo korskeus, tuo kuuma kiihko sulle ei sovi mua kohtaan, tääll' ei lainkaan.

TASSO. Min sallit itselles, myös mulle sopii. Pois tuomittuko täältä totuus ois? Ja palatsiko tyrmä vapaan hengen? Tääll' onko sorto kunnan miehen osa? Tääll' ylevyys on vasta oikein paikallaan, ma, uskon, hengen ylevyys! Se eikö sais viihtyä maan mahtavien luona? Saa varmaan! Ruhtinaasen lähentää meit' aateluus vain, isiltämme saatu; miksei myös sielun suuruus, jota suonut ei luonto kaikille, kuin antaa voinut ei kaikille se suurta sukujuurta? Vain pikkumaisuus täällä peljätköön, kateus, häpeäkseen näyttäytyvä: kuin saastaverkkojaan ei mikään lukki saa luoda näitten seinäin marmoriiin.

ANTONIO.

Mun itse oikeutat sua halveksimaan!

Miest' ystävyteen, luottamukseen vaatis uhittelulla poika kiihkomieli!

Kurittomuutes kunnoksiko luulet?

TASSO. Kuriton ennen teistä nähden, kuin omissa silmissäni kunniaton.

ANTONIO. Oot kyllin nuori, jotta hyvä kuri tien paremman voi sulle neuvoa.

TASSO. Ja kyllin nuori, kyllin vanhakin oon uhmataksein epäjumalia.

ANTONIO. Jos sanasilla, runosilla ollaan, sä voitonsankariksi pääset varmaan.

TASSO. Tekoja kerskattavia ei tehnyt mun ole nyrkkini, mut siihen luotan.

ANTONIO. Sa luotat sääliin, joka liian kiero on vienyt onnes riihattoman riennon.

TASSO. Oon täysikasvuinen, nyt tunnen sen. Aseiden uhkapeliin kanssasi ois mulla pienin halu ollut käydä; mut yhä paloa sa kiihdät, veri jo kiehuu, tuskallinen kostonhimo kuin koski rinnassani kohisee. Jos olet mies, kuin kehut, tartu miekkaan!

ANTONIO.

Et tiedä kuka, etkä missä olet.

TASSO. Pyhäkö pyhinkään ei solvausta pakoita sietämään. Sa häväiset, sa tahraat tämän paikan, enkä minä, jok' uhrin kaunehimman, luottamuksen, ihailun, rakkauden sulle kannoin. Sun henkes saastuttaa tään paratiisin, sun sanasi tään puhtaan salin, eikä mun sydämeni tunne, joka kuohuu, pois tahrain pienimmänkin torjuakseen.

ANTONIO.

Mi ylhä henki povess' ahtaassa!

TASSO.

On vielä tilaa rintaa avarruttaa.

ANTONIO.

Avartuu sanoistakin monen rinta.

TASSO.

Jos ritar' oot, kuin minä, näytä se!

ANTONIO.

Oon kyllä, mutta tiedän, missä olen.

TASSO.

Siis kera käy, ett' aseini saamme kiistää!

ANTONIO.

Sun vaatia ei sovi, siks en seuraa.

TASSO.

Vain raukka turvaa syyhyn tuollaiseen.

ANTONIO.

Ja raukka uhkaa vain, miss' on hän varma.

TASSO.

Ilolla luovun tästä turvasta.

ANTONIO.

Niin, luovu laista, paikka tää ei luovu.

TASSO. Se anteeks suokoon, että tämän kärsin! (*Paljastaa miekkansa.*) Käy miekkaas, tahi seuraa, jott' en syystä sua ikuisesti halveksis, kuin vihaan!

NELJÄS KOHTAUS.

ALFONSO. EDELLISET.

ALFONSO.

Mik' outo riita täällä on riehahtanut?

ANTONIO. Oi ruhtinas, mun tyynnä seisovan näet tämän raivon-villitsemän eessä.

TASSO. Sua rukoilen kuin jumaluutta: katsees minua varoittaen hillitköön!

ALFONSO. Antonio, kerro, Tasso, sano mulle: kuin tunkeunut on riita talooni! Kuin villitsi se teidät, viisaat miehet, kun hurjuuteen sen lain ja tapain tieltä näen teidät riistävän? Mä hämmästyin!

TASSO. Et tunne meitä molempia, luulen. Tuo mies, niin muka jalo, viisas, mua on raa'asti ja ilkkuiin kohdellut, kuin tuhma, raukkamainen ihminen. Ma luottain lähestyn, hän pois mun työntää; ma hartaan rakkauteni hälle tarjoon, —hän aina katkerammin kiihoittaa ja suonissani veren puhtaimman sapeksi muuttaa. Anteeks suo! Mun täällä näit vihan raivossa. Hän alkusyy on kaikkeen, jos ma syylliseksi

jouduin. Hän loimuun kihti liekin, mi mun huumas ja vahingoitti meitä molempia.

ANTONIO. Hän yltyi ylhään runohurmioonsa! Mua ensiks, ruhtinas, oot puhutellut, ja multa kysynyt; nyt minäkin kai vuoron saan tään kerkeämmän jälkeen.

TASSO. Niin kerro, kerro, sana sanalta! Ja selväks ilme, tavu jokainen tee tälle tuomarille, jos vaan tohdit! Sa toistamiseen solvaa itseäsi, todista omaa syytäs! Sit' en kiellä henkäisyn, suonen sykähtämän vertaa.

ANTONIO. Jos viel' on puhuttavaa sulla, puhu! jos ei, niin vaiti, älä keskeytä! Siis, herrani, ken riidan alkoi, minä Vai tuoko kiihkopää? Ken vääräss' on? Se etäinen on kysymys ja vielä kai toistaiseksi paras heittää sikseen.

TASSO. Kuin niin? Kai ensi kysymys on se, ken oikeassa on, ken väärässä.

ANTONIO. Ei varsin, vaikka mieli suhdaton niin luuleekin.

ALFONSO.

Antonio!

ANTONIO. Armollinen, sua tottelen, mut olkoon vaiti hän! Mun puhuttuani hän jatkakoon. Saat sinä ratkaista. Mä siis vain sanon: en haastaa oikeuteen, en syyttää häntä ma voi, en itseäni puolustaa, en antaa vaatimaansa hyvitystä: ei edessäsi vapaana hän seiso. Hän alaisena lain on ankaran, jot' armos korkeintaan voi lieventää. Mua uhkas täällä hän ja taistoon vaati; ja tuskin sulta salas paljaan miekan. Jos väliimme et sinä ehtinyt, myös minä syylliseksi tullut oisin ja häpeillen nyt seisaisin sun eessäs.

ALFONSO (*Tassolle*).

Et hyvin tehnyt.

TASSO. Oma sydämeni vapauttaa minut, sinun varmaan myös. Niin on: ma uhkasin ja vaadin, miekan myös vedin. Mut et tiedä, kuinka loukkas hän mua sanoin salakähmäisin ja harkituin, kuin vuoti hieno myrkky vereeni nopeasti kieleltään, kuin liehtoi vain hän mielenkuohuani! Hän kylmän tyyneytensä säilytti, mua kiihtäin, ärsyttäin. Oi, hänt' et tunne, et tunne, etkä tule tuntemaan! Eteensä ystävyteni toin kauniin, mut lahjani hän heitti jalkoihini. Jos syytynyt ei sieluni ois silloin, se aina arvoton sua palvelemaan, sun armoos oisi. Anteeks suo, jos lain ja tämän paikan unhoittanut olen! En millään pohjalla saa raukka olla, sijalla millään alennusta sietää. Jos milloin rinnastani haihtunee se tunto, silloin rankaise, pois työnnä ja iäks silmäis eestä minut hylkää!

ANTONIO. Helposti taakat kantaa nuorukainen, syyt pyyhkii pois kuin tomun vaatteistaan! Se kummaa ois, niin ellei tunnettu ois runouden lumovoima, joka lyö mahdottoman kanssa leikkiänsä niin mielellään. Mä tuskin uskon, että myös sinä, herrani, ja palvelijas niin turhaksi tään teon arvaatte. Jokaista majesteetti suojelee, ken häntä lähestyy kuin jumaluutta ja hänen vihittyä asuntoaan. Kuin luona alttarin sen kynnyksellä myös talttuu intohimo jokainen. Ei miekka välky siellä, sana uhkaa, ei solvauskaan vaadi kosta. Sen ulkopuolla katkeruudelle ja vihalle jää kyllin kiistatila. Ei uhkaa raukka siellä, ei mies käy pakoon. Takeeksi turvan taattos perustivat nää muurit, pyhäköksi arvolleen ne asettivat, viisaasti tään rauhan lain kurill' ankaralla säilyttivät; maanpakoon, vankilaan tai kuoloon kävi, ken rikkoi; arvoa ei katsottu, ei sääli oikeutta sitonut; pelästys ilkiönkin valtasi. Nyt näämme pitkän, kauniin rauhan jälkeen taas hyvän tapain paikkaan raa'an raivon ja kiihkon palaavan. Jo päätä, herra, ja rankaise! Ken voikaan kaitaa tietä velvollisuuden vaeltaa, jos laki ja käsi ruhtinaan ei turvaa häntä?

ALFONSO. Mun puolueeton mielen' ymmärtää viel' enemmän kuin sanoakaan voitte. Ois kaunihimpi ollut päivänne, jos syytä tähän sanaan ei ois mulla. Näet liki oikeutta tässä on vääryys. Sua jos Antonio on loukannut, hän velvollinen hyvittämään sua on jollain tavoin, niinkuin vaadit sa. Välittäjänne mielelläni oisin. Mut, Tasso, vankeudella sovitat sä syysi. Niinkuin annan anteeks sulle, niin lievennä myös lakia sun tähtes. Nyt meidät jätä! Huoneessasi pysy ja itseäsi yksin vartioi!

TASSO.

Tää tuomar-sanas onko, ruhtinas?

ANTONIO.

Sä etkö huomaa isän lempeyttä?

TASSO (*Antioniolle*). Sun kanssas mull' ei enää puhuttavaa. (*Alfonsolle*.) Oi herra, minut, vapaan, vankeuteen sun vakaa sanas heittää. Olkoon niin! On mielestäs se oikein. Sanaas pidän mä pyhänä, siks sydän vaiti olkoon. Se uutta mulle on, niin uutta, että sua, itseäni, paikkaa tuskin tunnen. Tään miehen sentään tunnen—. Totella ma tahdon, vaikka paljon vielä voisin puhua, kuten tulis. Vait on suuni. Se rikos oliko? Mua ainakin rikollisena näyttään pitävän. Ja vanki oon, mit' arvelleekin sydän.

ALFONSO.

Sen otat syvemmästi kuin mä itse.

TASSO. Se menee yli ymmärrykseni; tai oikeastaan ei,—laps enhän ole; mun pitäis ymmärtää se, luulisinpa. Äkisti valo mulle vilkuttaa, vaan kohta hämärään se peittyy taas, vain tuomioni kuulen, kumarran. On turhaan sanoja jo tuhlattu.

—Täst' alkain tottelemaan, avuton, sa totu! Unohdit, miss' olit sa: jumalten majoiss', et maan tanterilla; nyt äkki-lankeemus sun lamauttaa. Niin, tottele, ä! emmi! Vaikeaakin On miehen tekeminen alttiisti.

—Pois ensin ota miekka, minkä annoit, kun Ranskaan lähdin kardinaalin kanssa; ei kunniata tuonut ole se, vaan häpeääkään ei, ei tänään edes. Syvästi liikutetuin sydämin pois luovutan tään lahjan toivontäyden.

ALFONSO.

Et tunne mieli-alaani sua kohtaan.

TASSO. On työni totella, ei ajatella. Ja lahjan kauniimmankin surukseni mua vaatii säädyllyisyys luovuttamaan. Ei sovi vangin päähän seppel: pois siitä itse siirrän kaunistuksen, min ikiaikaiseksi suodun luulin. Sain liian varhain onnen kauneimman, ja kuin sill' ylvästellyt oisin, multa se liian pian riistetään.

—Sa otat itseltäs, mit' ottaa kukaan ei voinut, mit' ei jumalat suo toiste. Niin kummat ihmisell' on koetukset: kevyttä joustavuutta jos ei luonto ois meille antanut, niit' emme kestäis. Opettaa hätä meitä leikkien pois jumalien lahjat tuhlaamaan: me kädet aukaisemme mielellämme, ett' iäks aartehemme häviää.

—Myös kyynel seuraa tätä suudelmaa ja sinut katoon vihkii! Sallittu tää onhan heikkoutemme hento merkki. Ken itkis ei, kun kuolematon edes ei turvaa hävitystä vastaan saa? Tään miekan ympärille kiertyen mi surukseni ei sua ansainnut, kuin urhon kirstulla, nyt haudalla mun onneni, mun toivoni sä lepää!

—Nää vapaaehtoisesti etees lasken; ken kantaa asetta sun vihas alla? ken seppeltä sun hylkäämänäs, herra? Käyn vankilaani, vartoin päätöstä.

(Ruhtinaan annettua merkin ottaa hovipoika miekan seppelieineen sekä vie sen pois.)

VIIDES KOHTAUS.

ALFONSO. ANTONIO.

ANTONIO. Tuon pojan minne heure vetää? Kuinka arvonsa, kohtalonsa värittääkään! Mielestään nuoriso, tuo rajoitettu ja kokematon, valio on varsin ja itsensä se kaikkeen valtuuttaa. Hän rangaistusta nuorna kärsiköön, omaksi hyväkseen sen miesnä näkee.

ALFONSO.

Hän rangaistu on—pelkään, liioinkin.

ANTONIO. Jos lempeyttä osoittaa sa tahdot, taas vapauteensa, herra, laske hänet, ja kiistamme siis miekka ratkaiskoon.

ALFONSO.

Jos on se tarpeellista, käyköön niin.
Vaan kuinka ärsytit sä vihaan häntä?

ANTONIO.

Mä sitä tuskin osaan sanoa. Hänt' ihmisenä ehkä loukkasin, mut aatelista arvoansa en. Ja hälle sanaa säädtyöntä suuhun ei tuonut suurin vihastus.

ALFONSO. Niin näytti myös minusta tuo kiistanne, ja puhees mun arveluani vain vahvistaa. Kun miehet riitaantuu, syy viisainta on vikapäänä pitää. Häneen et sais suuttua, sun häntä ohjata ois parempi. On vielä aikaa siihen: tää tapaus teit' aseihin ei vaadi. Niinkauan kuin on rauha maassa, sitä ma tahdon talossani nauttia. Taas rauha palauta, sen kyllä voit! Lenora Sanvitale ensiksi saa lempeästi häntä lauhdutella, sä sitten luokseen käy, mun nimessäni taas anna hälle vapaus ja itsees hän jaloin,

vakain sanoin kiinnitä. Niin pian kuin vaan voit, tee tämä! Kanssaan sa puhut ystävänä, isänä. Viel' ennen eroamme sopu tulkoon, —jos tahdot vaan, sa kaiken aikaan saat. Mieluummin vielä jäämme hetkeksi ja suomme naisten jatkaa lempeästi, mit' aloit sa; ja kun me palaamme, tään tapauksen viime jäljen ovat he umpeen luoneet. Vaikeuksia et näytä välttää tahtovan, Antonio! Työn yhden päättänyt oot tuskin, kun jo palaat, uutta puuhaa hankkiakses. Tään myöskin onnistuvan toivon sulle.

ANTONIO. Oon häpeissäni; sanas heijastavat, kuin kirkas kuvastin, mun vikojani. Miest' ylevää on helppo totella: hän käskiessään meitä vakuuttaa.

KOLMAS NÄYTÖS.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

PRINSESSA (*yksin*). Eleonora missä viipty? Yhä vain kiihtyy tuska, suru sydämeni. Ma tuskin tiedän, mitä tapahtui, ma tuskin tiedän, kumpi syypää on. Kun tulis hän! En kanssa veljeni puhua mielis, en Antonionkaan mä ennenkuin oon tyyntynyt ja tiedän, kuin ovat asiat, kuin käydä voi.

TOINEN KOHTAUS.

PRINSESSA. LEONORA.

PRINSESSA.

Min tiedon tuot sä ystävistämme,
Eleonora? Tapaus tuo kerro!

LEONORA. En enää lisää tietoihimme saanut. He kiistaan yltyi, Tasso miekan veti, sai veljes eroon heidät. Tasso näyttää tään riidan alkaneen, Antonio vapaana käy ja ruhtinaansa kanssa saa keskustella; Tasso sitävastoin on yksin, huoneeseensa tuomittuna.

PRINSESSA. Antonio häntä varmaan ärsytti, tylästi loukkas mieltä ylvästä.

LEONORA. Niin luulen minäkin: näin otsallaan jo pilven, kun hän kävi Tasson luokse.

PRINSESSA. Miks sydämemme ääntä hiljaista ja puhdasta niin harvoin noudatamme! Niin hiljaa puhuu henki povessamme, niin hiljaa, selvään sentään, osoittaen, mit' omaksua tulee, mitä välttää. Antonio mielestäin tän' aamuna viel' oli entistäänkin jyrkempi. Mieleeni nous jo paha aavistus, kun heidät rinnan näin. Vain ulkomuoto sa huomaa, kasvot, ääni molempain ja katse, käynti! Kaikk' on vastakkaista, ei koskaan liittoon rakkaus vie heitä. Vaan toivo viekoitellen yhä mua näin uskotti: on viisas kumpikin ja jalo, valistunut, ystäväs; mi liitto lujemp' on kuin kunnan miesten?

—Ma valtaani sain nuorukaisen mielen, niin kauniin luottavaisna, lämminnä! Antoniolle jospa heti puhuin! Mä viivytelin; vähän vain ol' aikaa; ja arkaelin ensi sanakseni hänelle nuorukaista suositella. Mä hyvän tavan voimaan liioin luotin ja tahdikkuuteen, joka sopeutuu myös vihollisten väliin; peljännyt en tätä kiihkoa ma vanhalta ja kokeneelta mieheltä. Niin kävi! Näin paha tulevan en luullut ois. Oi, mua neuvo! Mit' on tehtävä?

LEONORA. Kuin vaikea on neuvoa, sen itse sanoistas päättäin tunnet! Erehdyst' ei tää ole kesken saman-luontoisten; voi sanat, taikka tarpeen tullen aseet, sen saattaa onnelliseen päätökseen. Oon tuntenut jo kauan: viholliset nää kaksi miestä on, siks että luonto ei heitä muovaellut yhdeksi; ja edukseen jos viisaat oisi he, he ystävyiden-liiton solmisivat; mies yksi ois he silloin, elämässään heill' oisi voima, onni, tyydytys. Niin toivoin minäkin; nyt näen: turhaan. Kuin kiista kävikään täänpäiväinen, sen sovittaa voi; mutta taattu silti ei ole vastaisuus, ei huominen. Ois mielestäni Tasson parhain täältä pois toistaiseksi matkustaa; hän Roomaan tai myös Firenzeen voishan muuttaa; siellä mä hänet voisin pian tavata ja ystävänä mieltään tyyntyttää. Antonion, jok' on vieraantunut meistä, sä täällä sillävälän itseesi ja ystäviisi voisit lähentää. Niin sen, mi mahdottomalta nyt näyttää, ehk' aika, paljon antava, vois tehdä.

PRINSESSA. Sä, ystävätär, tahdot nauttia, mä sit' en sais; se onko kohtuullista?

LEONORA. Sä kieltäyvä vain siitä olet, mitä nyt kuitenkin et voisi nauttia.

PRINSESSA.

Pois ystävän niin tyynnä ajaisinko?

LEONORA.

Vain näön vuoksi;—hänet suojaat niin.

PRINSESSA.

Ei veljeni suo siihen suostumustaan.

LEONORA.

Hän myöntyy kyllä syymme kuultuaan.

PRINSESSA. Niin raskast' ystävässään karkoittaa on itsensä.

LEONORA.

Hän pelastuuhan kauttas.

PRINSESSA.

Sit' aietta en puolla sanallani.

LEONORA.

Siis vielä pahempaa sa varro pahaa.

PRINSESSA.

Mua vaivaat, vaikk' et tiedä, hyödytätkö.

LEONORA.

Käy ilmi pian, kumpi erehtyy.

PRINSESSA.

Äl' enää kysele, jos täytyy kerran!

LEONORA.

Ken päätöksen voi tehdä, voittaa tuskan.

PRINSESSA. En pysty päättämään, vaan käyköön niin, jos ei hän pitkäksi aikaa lähde pois— ja huolta pitäkäämme, Leonora, ett' ei hän koskaan kärsi puutetta, ett' yhä, hänen poissaollessaankin, suo hänelle runsaan avun herttua. Antonion kanssa puhu, veljeenihän hän paljon vaikuttaa, eik' ystäväämme tai meitä kiistan tähden vihanne.

LEONORA.

Sun sanas tehoaisi enemmän.

PRINSESSA. Sen tiedät, ystävä, en mitään pyytää, urbinolaisen sisareni lailla, voi itselleni enkä rakkailleni. Mä mielelläni elän hiljaa vain ja kiittollisna otan vastaan, mitä voi sekä tahtoo antaa veljeni. Siit' ennen itseäni soimasin ma paljonkin; nyt olen päässyt siitä. Mua usein moitti eräs ystävätär: oot epäitsekäs, niin sanoi hän, se kaunist' on; mut olet siihen määrään, ett' ystävänkään tarpeet sydäntäs ei kyllin liikuta. Sen tyynnä kuulen ja kaiketi saan kärsiä tään moitteen. Sit' enemmän mä iloitsen, kun voin nyt auttaa ystävääni teossa; saan äidin-perintöni haltuuni ja tukea hänt' osaltani tahdon.

LEONORA. Oi ruhtinatar, tilaisuus myös mulla on ystävyyttäni nyt osoittaa. Hän varojaan ei hyvin valvo, niinpä hänt' auttelen ma taiten puuttehissaan.

PRINSESSA. Vie pois siis hänet, ja vaikk' yksin jäänkin, sun omasi hän olkoon ennemmin: niin, nähdäkseni, varmaan parhain on. Terveelliseksi taas mun tätä tuskaa siis täytyy ylistää! Ol' osani se nuoruudesta asti. Tuttu on se. Jää puolinaiseks kallein tappio, kun varmat emme omistuksest' olleet.

LEONORA. Sun onnes, hyvin ansaitsemas, toivon mä nähdä.

PRINSESSA. Leonora! Onneni? Ken onnellinen on?—Mä veljeäni niin kyllä kutsuisin: suursydän, hän näet aina tyynnä kestää kohtalonsa; mut ansiotaan palkita ei koskaan. Mun sisareni onko onnellinen, tuo kaunis nainen, sydän ylevä? Hän last' ei miehelleen saa nuoremmalle; mies häntä kunnioittaa hartaasti, mut ilo talossa ei silti asu. Mit' auttoi äitiämme viisaus ja laajat tiedot, jalomielisyys? Hän vieraan erheen silti välttää voiko? Meist' erotettiin hän; nyt on hän kuollut, ei varmuutta meill' ole, että kuoli hän sovinnossa Jumalansa kanssa.

LEONORA.

Oi, puutost' älä katso jokaisen,

vaan mitä vielä jokaiselle jää!
Mit' ei jää sulle vielä?

PRINSESSA. Minulle? Jää kärsivällisyys! Mä siihen totuin jo nuoruudesta. Siskot, ystävät kun riensi juhlain iloon yhteiseen, mun, sairaan, täytyi huoneeseeni jäädä, ja tuskain parissa sain oppia jo varhain kieltäymään. Vain yhdestä sain yksin ollessani huvitusta; se oli laulu. Itse viihdyttelin mä itseäni, tuskan, kaipauksen ja toivot kaikki hiljaa uneen lauloin: niin usein tuska nautinnoksi muuttui ja sopusointuun vaihtui surukin. Tät' onnea en kauan pitää saanut, pois lääkäri vei senkin, vaikenemaan mun tuomitsi; sain elää, kärsiä vaill' ainokaista pientä lohdutusta.

LEONORA. Niin monta ystävää sull' oli luonas, ja terve olet nyt ja virkeä.

PRINSESSA. Niin, terve, toisin sanoen: en sairas; ja monta uskollista ystävää on onnenani. Oli yksi myös—

LEONORA.
Hän vielä on.

PRINSESSA. Vaan kauan ei. Kun hänet näin ensi kerran, paljon merkitsi se hetki. Tuskin toipunut ma olin, pois tuskin oli kipu väistynyt ja sairaus; ma hiljaa kainon katseen loin elämään, taas päivä ilahutti ja veljen, siskon seura, imin luottain taas toivon puhtahinta hunajata. Sain uskallusta eespäin katsoa viel' elämään, ja kaukaa lähestyi mua hahmot ystävälliset, niin, silloin, Eleonora, mulle nuorukaisen esitti siskoni, toi seurassaan. Ja tunnustaa voin sulle: sijan sai hän silloin mielessäni ainiaaksi.

LEONORA.
Oi ruhtinatar, siin' ei katumista!
On voitto jalouden tunteminen,
ja sit' ei meiltä koskaan voida riistää.

PRINSESSA. On peljättävä oivaa, kaunista, kuin liekkiä, jost' ihana on hyöty niin kauan kuin se palaa liedessäsi, kuin tielläs on se soihtu lempeä, —ken vois, ken tahtois silloin pois sen antaa? Vaan jos se riehua saa valloillansa, kuin tuhoaakaan se! Nyt päästä minut! Ma lavertelen, vaikka sultakin salata pitäis, kuink' oon heikko, sairas.

LEONORA. On mielen sairaan helpoin valituksiin ja luottamuksen helmaan vaimentua.

PRINSESSA. Jos tehoo luottamus, niin pian elvyn; sua kohtaan on se puhdas, ehyt mulla. Ah ystävätär! Päätin kyllä jo: hän lähteköhön vain! Mut päiväin pitkäin jo tunnen tuskaa loputonta nyt, kun luopua mun täytyy ilostani. Ei tapaa enää silmäluomill' aamu keralla unten yhtä, kirkkahinta, heräämishetkell' enää rintaa täytä iloisin kaipuin näkemisen toivo; mun ensi katseheni puistosta hänt' etsii turhaan aamunkasteen aikaan. Kuin kaunihisti toive täytyikään, kun kanssaan armain illoin käydä sain! Kuin suurenikaan kaipuu, toinen toistaan paremmin aina tuta, ymmärtää! Ja joka päivä mieli kauniimmat ja puhtahimmat tapas sopusoinnut. Mi hämy silmäni nyt peittääkään! Nyt päivän loiste, valon ylhäisen suur' autuus, värit rikkaat maailman ja muodot tuhannet on vaipuneet mua saartavahan sumuun raskaaseen. Yks oli päivä ennen elämä; vait oli suru, aavistuskin myykkä, ja alustamme ilman ohjausta vei eespäin virran aallot kepeät; nyt salaa tunto ange poveen astuu ja kauhuun peittää päivän tulevan.

LEONORA. Taas uusi päivä sulle ystäväs ja uudet ilot, uuden onnen tuo.

PRINSESSA. Ois mulla mieli pitää omani: tuo huvitusta vaihtelu, mut tuskin myös hyötyä. En kaihoin nuorekkain ja kiihkeästi koskaan arpamaljaan maailman vieraan ole tarttunut, jott' osallensa sydän kokematon sais jotain sattumalta siepatuksi. Mun kunnioittaa täytyi häntä, siksi myös rakastaa; ja hänhän elämän mun elämäni vasta oikein toi. Sun hänt' on vältettävä! mietin ensin. Ma kartoin, kartoin, lähemmäs vain tulin. —Niin armas ansa, rangaistus niin kova! Pois katoa multa puhdas, tosi onni, ja kaihoiltani paha valta joku kaikk' ilot vaihtaa tuskiin tuttaviin.

LEONORA. Jos sana ystävän ei lohduta, niin huomaamatta aika lempeä ja elon ihanuus sua virkistää.

PRINSESSA. Niin kaunishan on maailma! Niin paljon sen ääriin mahtuu hyvää elämään. Ah, aina sentään askelehen päähän se meistä näyttää karkaavan ja vetää kautt' elämämme askel askeleelta ain' asti hautaan aran kaipuamme! Niin harvoin, harvoin löytää ihminen sen, mikä näytti hälle määrätyltä, niin harvoin sen hän pitää saa, min kerran jo tavoittamaan käsi onnistui! Pois riistäytyy se, mikä ensin meille ol' antaunut, ja itse laskemme sen pois, mit' innokkaasti tapailimme. Kyll' onni on, mut emme tunne sitä; tai tunnemme ja kaltoin kohtelemme.

KOLMAS KOHTAUS.

LEONORA (*yksin*). Kuin säärittää tuo jalo sydän mua! Kuin murheellinen onkaan osansa! Ah, tappion hän kärsii,—voittaako sa aiot? Tarpeellista liekö Tasson pois siirtyä? Sä siksikö teet tämän, jott' yksin saisit haltuus sydämen ja kyvyt, jotka tähän saakka jakaa sait toisen, etevämmän, kanssa? Onko se rehellistä? Mitä puuttuu sulta? On puoliso ja poika, omaisuutta ja arvoa ja kauneutta sulla, hänetkin tahtoisitko lisäksi? Sa rakastatko häntä? Miksi muuten et enää ilman häntä olla vois? Sen saat sa itsellesi tunnustaa.— Mi riemu saada kuvastimekseen tuo kaunis sielu! Eikö onni ole kaht' ihanampi, kun hän laulullaan kuin päällä pilvein kaaren meitä kantaa? Kas silloin olet miekkonen! Ei kyllin, ett' olet, omistat, mit' toivoo moni; sen myöskin kukin tietää omakses! Sua maasi mainitsee ja sinuun katsoo, se onhan kaiken onnen ylin huippu. Vain Lauran mainettako laulaa saisi kaikk' armaat huulokset? Ja yksinkö Petrarca outoa oi' ihanaistaan siis oikeutettu julki jumaloimaan? Ken miehistä mun ystävälleni vois vetää vertoja? Kuin nyky-aika, niin tulevakin häntä kunnioittaa. Kuink' ihanaa, kun elon loistoa saa vierellensä nauttia ja käydä päin vastaisuutta kevein askelin! Ei enää aika, vanhuus, inha maine, min oikku menestyksen aallot nousuun ja laskuun saa, sua vahingoittaa voi: mi katoovaist' on, laulussa se säilyy. Viel' olet kaunis, vielä onnellinen, vaikk' onkin aikaa sitten pyörteeseensä sun riistänyt jo kaiken kiertokulku. Sun on hän oleva, sa prinsessaa et silti köyhdytä: on samanlaista tää kiintymys kuin kaikki muutkin hällä. Kuin hento valo kuun, ne niukasti valaisee öisen vaeltajan tietä; ei lämpöä, ei elon hurmaa hehku ne ympärilleen. Tasson onnesta hän erossakin samoin iloitsee kuin milloin joka päivä hänet näki. Ja enhän ystävänä kanssa sentään maanpakoon täältä aio kaikota: mä vielä palaan, tuonpa hänetkin. Niin käyköön!—Tuoll' on jäykkä ystävä; saa nähdä, voinko hänet taltuttaa.

NELJÄS KOHTAUS.

LEONORA. ANTONIO.

LEONORA. Et rauhaa kanssas tuo, vaan sotaa; kuin leiristä tulisit tai taistelusta, miss' auttaa nyrkki vain ja väkivalta, et Roomasta, min pyhä viisaus kätensä nostaa siunaavan ja näkee maailman kuuliaisien jalkains' eessä.

ANTONIO. Saan kestää moittees, kaunis ystävätär, mut anteeks-antokin lie likellä. On vaarallista, liian kauan jos kohtuuden viisaan miesnä käydä täytyy. Sivulla väijyy paha haltia ja väkisin aik' ajoin uhrin vaatii. Sen sille valitettavasti kannoin täll' erää ystävänäni vahingoksi.

LEONORA. Niin kauan vierahista ihmisistä näit vaivaa, katsoit heidän mieliään: nyt, ystäväsi taas kun näet, heitä et tunne, kohtelet kuin vieraita.

ANTONIO. Siin' onkin vaara, armas ystävätär! Varoen käyt sä vierahien kesken ja tarkkaat, heidän suosioistaan etsit päämäärääs, siten heistä hyötyen. Mut ystävien luona vapaudesta ja heidän rakkaudestaan nautit, sallit myös oikun itselles, ja intohimo taas rajumpana ottaa valtansa. Niin ensiksi me niitä loukkaamme, joit' armahimmin rakastamme.

LEONORA. Sinut näen ilokseni, kallis ystävänäni, taas tyynten sanais takaa kokonaan.

ANTONIO. Niin, surukseni tunnustan, ett' tänään mä ylenmäärin maltin unhoitin. Mut työstä kiusallisesta kun palaa mies rehellinen kuumiin ohimoin ja kaipaa iltamyöhän viileyteen taas uutta vaivaa varten levätäkseen, mut huomaa, ett' on varjoon joutilas leveän sijan ottanut,—kai hyvin voit ymmärtää, hän mitä silloin tuntee?

LEONORA. Jos oikein ymmärtää hän, mielellään tuon varjon jakaakin hän miehen kanssa, mi haasteluin ja lempein soinnuin hälle työn huojentaa ja levon sulostuttaa. Puu leveän luo varjon, ystävänäni, ja sopu molemmille tilaa suo.

ANTONIO. On turhaa horjuvaisin vertauksin, Eleonora, meidän leikitellä. Maailman hyvydestä paljonkin osaksi toisen mielellään voi suoda. Yks aarre sentään on, min sois vain sille, jok' erityisesti sen ansaitsee; ja toinen, jot' ei konsaan vapain tahdoin jakaisi ansiollisimman kanssa—; ne aarteet mainitakin sulle voin: yks seppele, naissuosio on toinen.

LEONORA. Nuo lehvät, nuorukaista seppelöivät, vakaata miestä onko loukanneet? Mut ethän hänen runotyöllensä ees itse palkkaa vaatimattomampaa ois voinut keksiä. Sill' ansio, mi yli aikain käy, mi ilmaana vain kuultaa, sielussamme säveleinä, kuvina herkkinä vain keijuilee, se myöskin palkita vain kaunein kuvin, vain merkein hennoin voidaan; ja kun maata hän tuskin koskettaa, niin palkka korkein vain vaivoin hänen päänsä ylettää. Vain hedelmätön oksa on se lahja, min uhraa hedelmätön ihailija,

niin helpoimmasti päältään veloituksen pois siirtäkseen. Sä tuskin kadehdit pään kaljun ympäriltä kultakehää kuvassa marttyyrin; ja milloin vaan näet laaker-seppeleen, se enemmän on varmaan merkki tuskien kuin onnen.

ANTONIO. Mua armas suusko tahtois opettaa maailmaa turhamaista halveksimaan?

LEONORA. Sua minun ei lie tarvis opettaa jok' ansiolle suomaan arvonsa. Vaan sentään viisaallekin, niinkuin muille, on joskus tarpeen, että avunsa valossa oikeassa nähdä saa hän. Sun pyytees, jalo mies, ei kohdistua voi suosion ja maineen harhakuvaan. Se palvelus, joll' itses ruhtinaasees, joll' itsees ystäväsi yhdistät, se vaikuttaa, se elää—palkkakin siis olkoon todellinen, elävä. Työs seppel on sun herras luottamus, se hartioilles mieluinen on taakka ja helposti sen kannat; maineesi on, että sinuun kaikki luottavat.

ANTONIO. Vaan naisten suosioist' et mitään virka, —et sitä sentään multa evänne?

LEONORA. Kuin katsoo asiaa. Sull' onhan sitä, ja ilman sitäkin sun helpompi ois toimeen tulla, kuin miespolon tuon. Vai, onnistuisko nainen, joka tahtois sinusta huolta pitää naisen tavoin, sinusta tointa tekis itselleen. Omentos varmuutta on, järjestystä, sä pidät huolen itsestäs ja muista. Sull' on, mit' antaa sulle tahtois. Tasso meit' askarruttaa omall' alallamme. Hält' tuhat pikkuseikkaa puuttuu, joita halulla nainen hankkii. Liinavaatteet parasta liinaa tahtoo, silkipuvun myös hiukan kirjaellun; kuosikkaana käy mielellään, ei halpaa kangast' yllään voi sietää, jok' on palvelijan merkki. Kaikk' olla pitää hälle hienoa ja hyvää, kaunista ja ylhäistä. Ja sentään hältä puuttuu kaikki taito tuot' itsellensä hankkia, tai pitää, kun saanut on: ei ole koskaan rahaa, ei huolekkuutta hällä. Milloin tuonne hän jotain jättää, milloin tänne taas. Ei koskaan matkalta hän palaja, ettei ois kolmasosa tavaroistaan pois huvennut. Myös palvelijat usein varastaa hältä. Niin, Antonio, onkin täys huoli vuodet umpeen hänestä.

ANTONIO. Ja yhä rakkaammaks se huolenpito saa hänet. Onnen poika, jolle vain avuiksi puutoksetkin lasketaan, ja joka poikasta voi näytellä mies-iässäkin vielä, kuunianaan saa pitää heikkoutensa hempeän. Saat anteeks suoda, armas ystävätär, jos taaskin olen hiukan katkera. Et sano kaikkea: mit' uskaltaa hän, ett' on hän viisaampi kuin luullaankaan. Hän kahden sulo-suosiosta kerskuu, hän sitoo ja hän päästää mielinmäärin, ja tempuin sellaisin hän sellaiset sydämet voittaa! Kuka uskois sitä!

LEONORA. Niin aivan! Tämähän jo todistaa, ett' ystävyys vain innostuttaa meitä. Ja vaikka lempi lempeen vaihdettaisikin, tuo kaunis sydän palkittaisko liioin, jok' itsens' unohtaen ystävilleen vain elää unelmissa lempeissä?

ANTONIO. Hänt' yhä hemmoitelkaa enemmän ja itsekkyyttään rakkaudeksi luulkaa, pois loukaten ne ajakaa, jotk' olleet on teille uskolliset ystävät; veroa ylpeälle omin ehdoin vain tuokaa, keskinäisen luottamuksen te kaunis piiri tyyten rikkokaa!

LEONORA. Meit' uskot liian puolueellisiksi; me usein varoitamme ystäväämme, me häntä muovaella tahdomme, ett' itsestään hän nauttis enemmän ja muille suuremman sois nautinnon. Me kyllä huomaamme myös puutoksensa.

ANTONIO. Ja sentään moni moittittava seikka saa kiitoksenne. Hänet kauan sitten jo tunsin—hän on helppo tuntea: on ylpeä, ei salaa itseään. Hän milloin vaipuu itseensä, kuin olis maailma täysi hällä povessaan, hän tarpeeks itsellensä maailmassaan, ja kaikki ympäröivä hukkuu pois. Hän antaa mennä sen ja kadota, pois työntää sen ja lepää itsessään— mut äkisti, kuin ruuti, jonka säen saa pieni syttymään, hän ystävyteen tai tuskaan, vihaan, oikkuun viriää: hän silloin kaikki vaatii käsiinsä, mi johtuu mieleensä, se tapahtukoon; vilauksessa silloin syntyköön, mi vuodet pitkät valmistusta vaatis, vilauksessa nouskoon aarre, jonka sais irti tuskin vuosikautten vaiva: hän mahdotonta vaatii itseltään, sit' toisiltakin sitten vaatiakseen. Ain' ilmiöitten viime syihin saakka hän tahtoo päästä hengenvoimallaan; yhdelle miljoonista onnistua se tuskin voi, eik' ole hän se mies: itseensä aina lopulta hän vaipuu, eik' entisestään koskaan parane.

LEONORA.

Hän vahingoittaa itseään, ei muita.

ANTONIO. Ja silti liiaksikin loukkaa muita. Vai voitko kieltää, ettei kiihkossaan hän äkkipuuskaisessa herttuaa tai prinsessaakin, ketä tahansa, haikaile häväistä ja soimata. Vain tosin hetken kiihkossa; mut sentään se hetki palaa taas: ei hallitse hän suutaan enemmän kuin sisuaan.

LEONORA. Jos lyhyeksi ajaksi hän täältä pois lähtis, hyötyä niin hänelle kuin muillekin ois siitä luullakseni.

ANTONIO. Niin ehkä, ehkä ei. Mut tällä haavaa sit' älköön ajateltako. En näet sälyttää mieli syytä päälleni; vois siltä näyttää, kuin ma ajaisin pois hänet, ja sit' en mä tee. Hän jääköön hoviimme rauhassa mun puolestani; ja sopia jos tahtoo kanssani ja jos hän noudattaa voi neuvoani, niin voimme

varsin hyvin tulla toimeen.

LEONORA. Nyt itse toivot, että vaikuttaa voit ihmiseen, jok' äsken juuri oli jo kadotettu mielestäsi.

ANTONIO. Aina me toivomme, ja aina parempi on toivoa kuin toivo kadottaa. Ken näet arvaa mahdollisen rajat? Hän ruhtinaallemme on rakas. Täällä on hänen sijansa. Ja joskin turhaan me häntä muovaella koemme, niin siedämmehän muitakin kuin häntä.

LEONORA. Niin tyyneks en, niin tasapuoliseksi sua uskonut. Sa muutuit nopeaan.

ANTONIO. Yks avu sentään iäll' olla täytyy: jos ei se erehdystä vältäkään, se sentään kohta voikoon tyyntyä. Sä ensin koit mua saada sovintoon kanss' ystäväsi. Nyt mä pyydän, tee se! Tee parhaas, tasapainoon saadaksesi tuon miehen, jott' ois tyyntä kaikki taas. Käyn itse luokseen, kuu saan tietää sulta, ett' on hän rauhoittunut, milloin uskot, ett' enää läsnäoloni ei pahaa voi enentää. Vaan mitä teet, se tee myös hetkessä,—Alfonso palaa näet tän' iltana jo kaupunkiin, ja häntä ma seuraan. Siihen saakka hyvästi!

VIIDES KOHTAUS.

LEONORA (*yksin*). Nyt, ystävä, me emme yhtä vedä: mun etuni ja sun täll' erää ei käy käsikkäin. Tät' aikaa tahdon käyttää, koen voittaa puolelleni Tasson. Joutuin!

NELJÄS NÄYTÖS.

(*Huone.*)

ENSIMMÄINEN KOHTAUS.

TASSO (*yksin*). Oliko unta vain se, hyljännytkö on sinut kaunis heure äkisti? Sun uni vanginnutko korkeimman on riemus päivänä, ja painaa nyt ja sortaa raskain kahlein sieluasi? Niin, valveillas ja unelmissas oot sa. Miss' ovat hetket, jotka seppelein pääs ympärillä äsken karkeloivat? Ja päivät, jolloin henkes vapaa kaiho luo ehti taivaan äärten siintävään? Viel' elät kuitenkin ja tunnustelet sä itseäs,—et tiedä, elätkö. Syy minun liekö, liekö jonkun toisen ett' täällä rangaistusta kärsin nyt? Ma rikoinko, kun kärsiä mun täytyy? Vikani eikö ole avu vain? Loin häneen silmäni, ja hyvä tahto ja toiveherkkyys sai mun yltymään: on muka ihminen, kell' ihmisen on ulkonäkö. Syli avoinna mä häntä vastaan kävin, mutta lukot ja salvat tunsin vain, en sydäntä. Oi, viisaastihan olin ajatellut, kuin vastaanottaisin mä miehen sen, jot' ennakoita epäluuloin katsoin! Vaan mitä sulle koskaan tapahtuukaan, niin tähän varmuuteen sä kiinnittäy: oon armaan nähnyt! Edessäin hän seisoi! Hän puhui mulle, häntä kuuntelin ma. Tuo katse, ääni, sanat lempeät, mun on ne iäti, ei niitä ryöstää voi aika, sallimus, ei onnen oikut! Jos saikin silloin liian nopsan lennon mun sieluni, jos liioin yltyä soin povessani liekin, mi nyt kalvaa mua itseän', ei kaduttaa mua voi se, eloni ikimennyttä jos oiskin. Mä hälle vihin itseni ja riemuin sit' tottelin ma viittausta, mi vei mun turmioon. Niin olkoon! Ansainneeni oon sentään todistanut luottamuksen tuon kalliin, joka mua virkistää, nyt vielä virkistää, kun eteeni jo kaameana pitkän murhe-ajan yösynkkä portti aukee.—Tehty on se! Äkisti päivä parhaan suosion nyt laskee eessäni, mun ruhtinaani pois kääntää katseensa,—mä yksinäni tiell' ahtahalla, tummalla nyt seison. Nuo linnut kaameat, kaksmieliset, yön vanhan seuralaiset ilkeät, taas viuhuu esiin, ympärillä liehuu. Ma minne, minne ohjaan askeleni, jott' inho ahdistava minut jättäis, jott' ei mua nielis syvyys uhkaava?

TOINEN KOHTAUS.

LEONORA. TASSO.

LEONORA. Mit' tapahtunut on? Sua, rakas Tasso, niin kiihkos, epäluulos sokaisiko? Kuin tapahtui se? Hämmästyneet oomme me kaikki. Ja sun luontos lempeä, sun suopeutesi, ja sun nopsa katsees, sun älyns oikea, mi kullekin suo oman osansa, sun tasamieles, mi kestää, mitä tyyynnä kestäämään pian oppii jalo,

harvoin turhamainen, sun viisautes, mi kieltäs hallitsi? sua, kallis ystävä, nyt tuskin tunnen.

TASSO. Ja jos tuo kaikki nyt ois kadonnut? Jos ystävän, jonk' ennen rikkaaks luulit, näetkin kerjäläiseksi äkkiä? Oot oikeassa, itseni mä enää en ole, ja se sentään yhtähyvin mä olen nyt kuin olin ennenkin. Ei arvoitus tää ole, niinkuin näyttää. Kuu hiljainen, mi yötäs virkistää ja valollansa tenhoten sun silmäs ja mieles vangitsee, se päivin häilyy kuin hattara vain hento, kalpea. Sai päivä sammumaan mun valoni, te minut tunnette, en itse enää.

LEONORA. En ymmärrä sua, ystäväni, noin kun puhut. Itses mulle selitä! Tuon jyrkän miehen loukkausko sinuun niin koski, että itseäs ja meitä käsität väärin. Mulle mieles avaa.

TASSO. Mua loukattu ei ole, näethän mun rangaistuna, koska loukkasin. Sanojen solmut vaivatta ja pian saa auki kalpa, vaan ma olen vanki. Sa tuskin tiedät—hento ystävä, tät' älä säikähdä—: sä ystäväsi nyt vankilassa tapaavat. Ruhtinas mua niinkuin koulupoikaa kurittaa. En voi, en tahdo kanssaan kiistaa käydä.

LEONORA.

Sä näytät ylenmäärin kiihtyneeltä.

TASSO. Niin heikoksi, niin lapseksiko luulet mun, että runnella vois tällainen tapaus minut? Se, mi tapahtui, niin syvään ei mua loukkaa, mutta se mua loukkaa, mitä merkitsee se mulle. Kadehtijani, vihamieheni vain vallitkoot! On selvä taistotanner!

LEONORA. Sa aivan väärin monta epäilet, siit' itse olen varmuutehen päässyt. Ei vihaa sinua Antoniokaan, kuin väität. Tänäinenkin selkkaus—

TASSO. Sen jätän täysin syrjään, muistan vain Antonion, millainen hän oli ja on edelleen. Mua tuskastutti aina tuo jäykkä viisaus, kun alituisen hän mestaria näytteli. Sensijaan, ett' tutkis, eikö äly kuulijan käy oikeata suuntaa itsestäänkin, hän sulle paljon opettaa, min tunsit sa paremmin ja syvemmin, ja sanaa sun sanomaasi hän ei kuulekaan, hän aina sinut väärinymmärtää. Kuin raskas väärinymmärrys, mi puhuu vain hymyin ylpein, ylimielisin! Niin vanha viel' en ole enkä viisas, ett' ois mun vastaan hymyiltävä vain ja kärsittävä. Ei ois tälleen voineet välimme jäädä, meidän kerran ois ne ollut rikottava kuitenkin. Ne ajanpitkään pahenneet viel' oisi. Vain yhden herran tunnen, hänet, jolta saan ravintoni, häntä mielelläni ma seuraan, muit' en mestareita pyydä. Mies vapaa tahdon aatoksissa olla ja runoilussa; toiminnassa meitä maailma yllin kyllin rajoittaa.

LEONORA.

Hän sinust' usein kunnioittain puhuu.

TASSO. Kai paremminkin: säästän, älykkäästi. Se juuri suututtaa mua; osaahan niin laskein sanansa hän sovittaa, ett' ylistyksensä on parhain moite ja ettei mikään enemmän sua loukkaa, ei syvemmin, kuin hänen kiitöksensä.

LEONORA. Kunp' oisit kuullut, ystävä, kuin puhui hän usein sinusta ja kyvystä, min luonto hyvydessään ennen muita soi sulle. Mitä olet, omistat, hän varmaan tuntee ja suo arvon sille.

TASSO. Oi, usko mua, itsekäs ei mieli voi välttää kateuden ahdistusta. Mies sellainen suo anteeks toiselle kyll' omaisuuden, säätyarvon, maineen, näin mieltien: sull' on se myös, jos tahdot, jos kestät vielä, jos sua onni suosii. Vaan mitä luonto yksin suo, mit' ei voi koskaan mikään tahdonponnistus tai vaivannäkö saavuttaa, ei kulta, ei miekka eikä äly, kestävyys voi vallata, sit' ei hän anteeks anna. Hän soisko mulle sen? Hän, jäykkämieli, jok' uskoo runotarten suosion uhalla saavansa, ja kootessaan mont' eri runoilijain ajatusta jo luulee runoilijaks itseään? Hän mulle ruhtinaankin suosion sois paljon ennen—vaikka halukkaasti sen pitäis yksinkin,—kuin lahjan, minkä nuo taivaiset soi orvon osaksi.

LEONORA.

Oi jospa katsees kirkas ois kuin mun!

Sä erehdyt, ei sellainen hän ole.

TASSO. Jos erehdyn, sen mielelläni teen! Hän pahin vihamies on silmissäni, ja oisin lohduton, jos lievemmin mun häntä ajatella pitäisi. On mieletöntä olla kohtuullinen jok' asiassa; oman itses sillä vain tuhoot. Meitä kohtaan ihmiset myös onko kohtuulliset? Ei, ah ei! On ihmiselle ahdasrajaiselle molemmat tarpeen: rakkaus ja viha. Yö eikö hälle niinkuin päiväkin lie tarpeen, uni niinkuin valveillaolo? Ei, vihata mun täytyy syvimmin täst' alkain tuota miestä mielessäni; ei mikään riistää voi mun haluani hänt' yhä huonommaksi ajatella.

LEONORA. Jos mieliäläas, kallis ystävä, et tahdo muuttaa, enpä tiedä, kuinka voit vielä hoviin jäädä olemaan. Sen tiedät: paljon pätee hän, ja syystä.

TASSO. Oi, hyvin tiedän, armas ystävä, kuin tarpeeton oon kauan täällä ollut.

LEONORA. Et ole, etkä koskaan olla voi! Päinvastoin tiedät, kuinka kanssas elää mielellään ruhtinas ja prinsessa. Ja jos Urbinon herttuatar saapuu, sun vuokses saapuu hän ehk' yhtähyvin kuin sisarensa. Kaikki sinusta he hyvää ajattelee, samaan tapaan, ja kaikki sinuun täysin luottavat.

TASSO. Oi Leonora, kuinka luottavat? Hän onko koskaan sanaa vakavaa mun kanssain valtiostaan vaihtanut? Jos tuli esiin seikka, josta kysyi hän mieltä siskonsakin, niinkuin muitten, jos olin läsnä, sit' ei koskaan multa hän kysynyt. Sai silloin kuulla vain: Antonio saapuu! Kirjoitettakoon Antoniolle! Antoniolt' tiedustakaa!

LEONORA.

Vain valitat, et kiitä ensinkään.
Kun sulle suo hän täyden vapaudes,
sua kunnioittaa hän, min parhain taitaa.

TASSO. Hän minut rauhaan jättää, mielestään kun olen hyödytön.

LEONORA. Sa juuri siksi oot hyödyllinen, että rauhaan jäät. Povellas murhetta ja mielipahaa, kuin lasta armasta, jo kauan kannoit. Näin usein mietin, mietin vieläkin: maaperällä sä tällä kauniilla, min onni näytti kasvinpaikaksesi jo antaneen, et menesty. Oi Tasso! Tään neuvon antaa voinko, puhtaaks suuni nyt puhua?—Sun täält' ois lähdeittävä!

TASSO. Pois sääliväisyys, armas lääkäri! Suo lääke sairaalles, ä! ajattele, se onko katkeraa.—Hän vieläkö voi parantua, sitä tarkoin tutki, oi viisas, hyvä ystävä! Sen kaiken mä itse nään, se mennyttä jo on! Voin hälle anteeks suoda, hän ei mulle; ja hän on tarpeen, vaan en, koito, minä. Ja hän on viisas, vaan en, koito, minä. Hän vaikuttaa mun vahingokseni, ma vaikuttaa en voi, en tahdo vastaan. Mun ystäväni ovat alallaan, he toisin katsoo asiaa, ei torju he pahaa, vaikk' ois vastaan taisteltava. On erottava, luulet, mun; ma samoin— Siis jääkää hyvästi!—Mä kestan senkin. Te minust' erositte, suotakoon myös mulle rohkeutta, voimaa eroon!

LEONORA. Ah, kaukaa katsoin selvempää on kaikki, mi lähellä vain meitä hämmentää. Viel' ehkä huomaat, mikä rakkaus sua kaikkialta ympäröi, mi onni on tosi, uskollinen ystävyys, jot' aarteet maailman ei korvaa sulle.

TASSO. Sen saamme kokea.—Jo nuoruudesta maailman tunnenhan—kuin helposti se meidät avuttomiks, yksin jättää ja tietään käy kuin aurinko ja kuu ja kaikki taivaiset.

LEONORA. Jos mua kuulet, ei koskaan toiste varro, ystävä, sua tämä surullinen kokemus. Jos saan sua neuvoa, niin ensin lähdet Firenzeen, siellä eräs ystävätar sinusta pitää alttiin huolen. Heitä kaikk' epäilyt, se olen minä itse. Koht'ikään sinne puolisoni luo ma lähden, enkä iloa vois hälle enk' itselleni tuottaa parempaa kuin jos ma sinut saatan keskuuteemme. En virka sanaakaan, sen itse tiedät, mi ruhtinas sun läheisyyteensä siell' ottaa, mitä hoivaa miehiä ja naisia se kaunis kaupunki. Oot vaiti? Tarkoin punniten tee päätös!

TASSO. Mua viehättää sun puhees, tarkalleen sen mukainen, mit' itse salaa toivoin. Vaan liian uutta on se; mietintään suo mulle aikaa! Päätöksen teen pian.

LEONORA. Pois lähden, toivoin kaikkein kauneinta sun osakses ja mun ja tämän talon. Sä mieti vain ja oikein mietittyäs parempaa tuskin löydät aatosta.

TASSO. Viel' armas ystävä, yks kysymys: mua kohtaan mik' on mieli prinsessan? Hän suuttunutko oli? Minusta puhuiko moittien? Se suoraan sano!

LEONORA.

Hän kohta anteeks soi, hän tuntee sinut.

TASSO. Imartelutta sano: silmissään mun onko alentunut arvoni?

LEONORA.

Ei naisen suosio niin äkin katoo.

TASSO.

Pois päästäkö hän minut mielellään?

LEONORA.

Jos hyödykses se koituu, kyllä varmaan.

TASSO.

Mua yhä suosineeko ruhtinas?

LEONORA.

Voit tyynnä luottaa jaloon mieleensä.

TASSO.

Ja prinsessanko yksin jätämme?
Sä lähdet, ja vaikk' en mä paljon ole,
jotakin sentään, tiedän, hälle olin.

LEONORA. Jos kaukanakin, seura armas meille on ystävämme, onnen saavuttanut. Ja hyvin käy: sun näen onnellisna, et täältä lähde mielin karvahin. Sua tapaamaan sai ruhtinas Antonion, jok' itse moittii omaa katkeruuttaan, mi loukkas sua. Tyynnä saapuu hän ja tyynnä hänet vastaanota, pyydän.

TASSO.

Voin joka hetki häntä vastaan käydä.

LEONORA. Ja taivas suokoon, rakas ystävä, ett' avaan silmäs täällä ollessasi: ei kukaan koko isänmaassasi sua vihaa, salaa pilkkaa, vainoa! Sa varmaan erehdyt, ja vaikka muutoin loit runos muiden iloksi, nyt sentään luot kumman kudoksen, ja itseäs vain loukkaat niin. Teen puolestani kaikki sen hävittääkseni, jott' iloiten ja vapaana voit käydä elon tietä. Voi hyvin! Kohta hyvää sanaa varron.

KOLMAS KOHTAUS.

TASSO (*yksin*). Mun tunnustaako pitäis: kukaan mua ei vihaa, vainoa, ja kaikki vilppi ja kaikki salajuonten kudokset on omain aivojeni kuvitusta! Mun tunnustaako pitäis: väärin luulen ja vääryyttä teen miehille, jott' ei sit' ansaitse. Niin tehdä hetkellä, mi täysin tuopi päivän valkeuteen mun oikeuteni sekä muiden vilpin! Mun täytyis syvään tuntea, kuin mielin avoimin mulle tarjoo suosionsa mun ruhtinaani, lahjat runsaat mulle hän antaa, vaikka liian heikkona mun vihaajaini silmäns' soentaa ja kahlehtia kätensä hän sallii!

—Hän petetyks ei itseään voi nähdä, mä heit' en pettureiksi todistaa; ja jotta rauhass' itseään hän pettäis, he häntä mukavimmin pettää vois —vain siksi nöyrytin väistyä mun täytyy!

—Ja ken mua neuvookaan? Niin viisaasti ken ohjata mua tahtois, tarkoittaen vain parastani vilpittömin mielin? Lenora, niin, Lenora Sanvitale, tuo hento ystäväinen! Nyt sun tunnen! Oi, miksi koskaan uskoin sanaansa. Ei suora ollut hän, kuin paljon onkaan hän mulle suosiotaan tuhlannut ja hellyyttänsä sanoin hempein! Ei, petollinen sydän hällä on ja siksi jää se, suosiohon pyrkii hän viekkain, äännettömin askelin.

—Kuin usein ehdoin tahdoin itseäni olenkaan pettänyt, myös häneen nähden! Ja sentään itse asiassa mua on pettänyt vain turhamaisuus. Hyvä! Mä hänet tuntein liehin itseäni: »Noin muita kohtelee hän», ajattelin, »sua kohtaan on hän vilpittön ja avoin». Nyt hyvin nään, mut liian myöhään vain: ma olin suosittu—hän painautui niin hellänä mua, onnenlasta, liki. Nyt kaadun minä—onnen mukana hän selin minuun kääntyy.

Luokseni nyt vihaajani aseena hän saapuu, matavi esiin, kuiskii liukkain kielin, tuo käärmehyinen, lumoloitsujaan. Noin armas onko ollut konsaan hän! Kun sujui hänen suustaan joka sana! Mut imartelu multa salata ei kauan voinut petollista mieltä: sanainsa vastakohtan otsahansa näin liian selvään kirjoitettuna. Mä hyvin tunnen, milloin etsitään mun sydämeeni tietä vilppimielin. Mull' onko lähtö pois? Firenzeen viekö mun tieni kohta ensi tilassa? Ja miks Firenzeen? Kyllä näen, siellä Medicien uus suku vallitsee, ei tosin sodassa Ferraran kanssa, mut sentään jalot mielet erilleen vie salakateuden tyly käsi. Jos noilta yleviltä ruhtinailta saan merkit suosion ma korkeat, kuin saatan odottaa, koht' epäluulon, ett' olen uskoton ja kiittämätön, herättäis helposti tuo hovimies.

—Pois tahdonkin, mut en kuin teill' on mieli; pois, mutta kauemmas kuin luulette. Mä mitä täällä? Ken mua pidättää? Oi, liian hyvin sanat, mitkä urkin Lenoran suusta, kaikki ymmärrän! Vain tavuittain ne vaivoin esiin sain ja tiedän nyt, mi prinsessan on mieli— niin, niin, on sekin totta, älä lankee nyt epätoivoon! »Minut menemään hän laskee, kosk' on parasta se mulle.» Oi, jospa sydämessään tuntisi hän intohimon, joka syöksis minut ja minun onnenikin perikatoon! Mä ennen kättä kuolon tervehdin kuin hänen, joka kylmin, jäykin mielin voi minut päästää.—Täältä lähden mä!— Nyt varo, itseäs älä anna pettää hyvyiden, ystävyiden varjon minkään! Ei kukaan sua petä, ellet itse.

NELJÄS KOHTAUS.

ANTONIO. TASSO.

ANTONIO. Ma sulle, Tasso, sanan sanoisin, jos voit ja haluat mua tyynnä kuulla.

TASSO. Mult' onhan toimiminen kielletty, vain odottaa ja kuunnella mun sopii.

ANTONIO. Sun tapaan rauhallisna, kuten toivoin, ja mieleni ois avoimesti haastaa sun kanssas. Siteen heikon ensiksi, mi muka kahlees oli, avajan nimessä ruhtinaamme.

TASSO.

Minut päästää
nyt mielivalta, niinkuin sitoikin.
Mä tyydyn, enkä vaadi oikeutta.

ANTONIO. Ja itsestäni sanon: näyttää siltä, kuin oisin sanoillani loukannut sua syvemmin, kuin, monen intohimon mua kiihdyttäissä, itse huomasinkaan. Vaan mikään parjaus ei lähtenyt mun huuliltani kevytmielisesti; ei aatelisna sulia syytä koston ja ihmisenä anteeks antanet.

TASSO. Mi koskee kipeämmin: loukkaus vai parjaus, en tahdo tutkia. Ain' ytimihin viiltää edellinen, ihoa jälkimäinen raapaisee. Saa häväistyksen nuolen itseensä mies, joka aikoi sillä haavoittaa; mies, hyvin sotinut, saa hyvityksen myös eessä julkisuuden helposti,—vaan sydän haavoitettu vitkaan toipuu.

ANTONIO. Sua täytyy mun nyt pyytämällä pyytää: pois älä käänny, täytä toivo minun ja ruhtinaan, mun lähettäjäni!

TASSO. Mä tiedän velvoitukseni ja taivun. Kaikk' olkoon sovittu, jos olla voi! On keihäs moinen, kertoo runoniekat, mi iskemänsä haavan parantaa voi kosketuksell' ystävällisellä. On ihmiskielelle se voima suotu; en vihoin tahdo sitä vastustaa.

ANTONIO. Sua kiitän, toivoin, että ystävänä mua kohta koetella haluat ja tahtoani, sulle altista. Sua voinko, kuten soisin, hyödyttää?

TASSO.

Sa tarjoot, mitä toivoa vain voin.
Toit jälleen vapauteni mulle, nyt
sua pyydän, käyttöoikeus myös hanki!

ANTONIO.

Mit' aiot mielessäsi? Selvään sano!

TASSO. Kuin tiedät, päättänyt oon runoni; vaan sangen puuttuvainen on se vielä. Sen tänään ruhtinaalle jätin, toivoin esittää saavani myös erään pyynnön. Ma Roomaan tiedän kokoontuneen nyt mont' ystävääni; yksityisesti he kirjeissä on mielensä ilmaisseet. jo moneen kohtaan nähden; paljon olen mä käyttä voinut, paljon vielä vaatii vakaata harkintaa; ja muuttamatta mä eräät paikat jättää tahtoisin, jos paremmin kuin tähän saakka mua ei vakuuteta. Kirjetietä ei käy päinsä kaikki tää; mut tapaaminen vois pian kaikki solmut selvitellä. Siks ruhtinaalle pyynnön esittää mä tänään tahdoin; tilaisuutt' en saanut. En yrittää voi enää,—toivon siis tään suostumuksen saavani sun kauttas.

ANTONIO. Ei mielestäni ole edullista poislähtö juuri nyt, kun valmis työsi tien sulle valmistanut suosioon on ruhtinaan ja ruhtinattaren. On päivä suosion kuin elon aika: käy toimeen kohta, kun on vilja kypsä! Pois siirtyen et mitään voita, voittos ehk' entisetkin hukkaat. Läsnaolo on jumalatar mahtava. Sen voima sa opi tuntemaan ja tänne jää!

TASSO. Ei syytä pelkoon mulla: aina on Alfonso jalo ollut mua kohtaan, ja toiveitteni täytännästä kiittää ma tahdon hänen sydäntänsä vain, en liehitellen päästä armoihin; en mitään tahdo hältä ottaa vastaan, min antamista katua hän vois.

ANTONIO. Siis älä vaadi, että pois sun nyt hän päästäis; mielellään hän sit' ei tee, ja hyvin pelkään: ei tee ensinkään.

TASSO. Hän tekee sen, kun oikein pyydetään, ja sulle onnistuu se, jos vain tahdot.

ANTONIO.

Vaan mitä perusteita esitän?

TASSO. Suo puhua mun joka säkeeni! Mun pyrintöni kiitost' ansaitsee, jos voimat olivatkin liian heikot. Ei uurautta multa puuttunut. Niin monet vilppaat päivät vierivät, yöt monet kului hiljaa—kaikki

ne tään hartaan laulun valmistukseen vihin. Mull' oli kaino toivo lähestyä esiainkain mestareita suuria, ja rohkeana töihin jaloihin pitkästä unestansa aikalaiset taas herättää, senjälkeen ottaakseni ehk' osaa pyhän sodan kunniaan ja vaaraan jalon ristijoukon kanssa. Ja parhaat miehet herättääkseen täytyy parhainten arvoinen myös laulun olla. Mit' aikaan sain, on ansio Alfonson; myös viimeistelyyn toivon suosionsa.

ANTONIO. Ja juuri hän on täällä, samoin muita, jotk' yhtähyvin ohjata sua voivat kuin Rooman miehet. Täällä runoelmas sä täydennä, on paikka siihen täällä, ja Roomaan riennä sitten vaikuttamaan!

TASSO. Alfonso innosti mua ensimmäisnä, lie varmaan viimeinen mua opettamaan. Sun neuvoas, ja muiden älykästen tään hovin miesten, hyvin kunnioitan. Te saatte ratkaista, jos Roomassa ei ystävänä vakuuta mua täysin. Vaan heidät täytyy nähdä mun. Gonzaga on koonnut lautakunnan, jonka eteen oon ensin käyvä. Mieltäni jo polttaa. Flaminio de' Nobili, Augelio da Barga, Antoniano ja Speron Speroni! Kai tunnet heidät?—Mitä nimiä! Ne luottamusta sekä murhetta yht' aikaa vuodattavat sieluuni, mi altis alistumaan on.

ANTONIO. Sa muistat vain itseäsi etkä ruhtinastas. Ma sulle sanon: sua ei pois hän päästä; ja jos sen tekee, mielellään ei tee. Sä ethän tahdo vaatia, mit' ei hän suo sulle mielellään. Ja pitäiskö nyt edistää mun, mit' en hyväks luule?

TASSO. Ens avun kiellätkö, kun koetella ma tahdon tarjottua ystävyyttä?

ANTONIO. Ajallaan kieltäytäkin oikeaa on ystävyyttä, usein rakkaus saa aikaan vahinkoa, palvelen miel'alaa vaatijansa enemmän kuin hänen onneaan. Mun nähdäkseni nyt hyväks arvioit sen, mitä toivot sä kiihkeästi, sekä tahdot nyt vain mik' on mielees. Erehtyvä korvaa sen intoilulla, mitä voimista ja totuudesta puuttuu häneltä. Mun velvoitus on tyyntää, minkä voin sun kiihkoasi, jok' ei hyvään johda.

TASSO. Jo kauan ystävyuden orjuutuksen oon tuntenut, tuon orjuutuksen, jota voin sietää vähemmän kuin mitään muuta. Sa toisin ajattelet vain, ja luulet siks ajattelevasi myöskin oikein. Mä mielelläni tunnustan: sa tahdot mun parastani, mutta älä vaadi mua sitä etsimään vain sinun tieltäs.

ANTONIO. Siis kylmin mielin, täysin tietoisena sua pitääkö mun vahingoittaa kohta?

TASSO.

Sen huolen tahdon säästää sinulta.
Nuo sanasi mua eivät pidätä!
Mun vapaaks julistit, ja tämä ovi,
mi vie luo ruhtinaan, on avoin mulle.
Valita sinun annan. Toinen meistä!
Pois lähtee ruhtinas. Ei hetkeäkään
saa hukata. Tee pian valintasi
Kuin käyneekin, mä menen, ellet sinä.

ANTONIO.

Vain vähän aikaa suo mun pyytää sulta,
ja paluuta vain varro ruhtinaan!
Mut tältä päivältä se jätä!

TASSO. En, en tältä hetkeltä, jos mahdollista! Tää marmorinen permanto jo polttaa mun jalkapohjiani; mieleni ei ennen rauhaa saa kuin riennostani tien vapaan tomu ilmaan kohoaa. Sua pyydän! Nääthän kuinka sopimaton ma valtiaani kanssa puhumaan olisin tällä hetkellä; sä nääthän—salata sit' en tahdo—: itseäni en tällä hetkellä voi ohjata, ei mikään muukaan mahti sitä voi. Vain kahleet mua voivat pidättää! Alfonso tyranni ei ole, minut hän vapautti. Kuin mielelläni muutoin ma noudatinkaan hänen sanaansa! En voi ma tänään totella. Vain tänään vapaus suokaa mulle, jotta taas mun selkeneisi sieluni! Ma pian luo velvoitusteni taas palajan.

ANTONIO.

Mun epäröimään saat. Mit' osaan tehdä?
Mä erhetyksen huomaa tarttuvan.

TASSO. Jos mun sua uskottava on, jos suot sa mulle hyvää, niinpä toimeen saa se mitä toivon mä, min sinä voit! Mun silloin päästää ruhtinas, ja mitään en suosiostaan silloin kadota. Sua siitä mielelläni kiittäisin. Vaan jos on vanhaa kaunaa povessasi, jos pois mun tahdot ajaa hovista, jos väärään suuntaan iäks ohjata mun kohtaloni tahdot, avuton ma maailmaan avaraan mun karkoittaa, —jää mielipiteesees ja estä mua!

ANTONIO. Oi Tasso, koska kuitenkin mun täytyy sua vahingoittaa, niinpä valitsen sun valitsemas tien. Ken erehtyy, sen lopputulos näyttäköön! Pois pyrit! Tään sanon edeltä: oot tuskin selin sä tähän taloon

kääntynyt, kun vaatii taas tänne sydämes, mut eteenpäin sua itsepäisyys ajaa; tuska vartoo sua Roomassa, ja hätä, masennus, et pääse määrääs siellä etkä täällä. Mut täll' en enää neuvoa sua tahdo; vain sanon ennakolta, kuinka käy, ja samoin ennakolta kehoitan sua minuun turvaamaan, jos pahoin käy. Nyt ruhtinaalle puhun, niinkuin vaadit.

VIIDES KOHTAUS.

TASSO (*yksin*). Niin, mene vain ja mene varmana, ett' osaat taivuttaa mun puheellasi! Mä teeskentelyn opin, suuri oothan sa mestari, ja minä oppivainen. Niin elon pakko meidät noiksi pukee ja noiksi tekeekin, joi' ylpeästi me halveksia voisimme. Nyt selvä on mulle koko hovijuonen kudos. Antonio pois häätää tahtoo minut, vaan häätäjält' ei näyttää. Puhu säälin ja viisauden suull', ett' oikein nähtäis, kuin sairas, kuinka mahdoton ma olen! Hän holhoojaksi ryhtyy, alentaakseen niin minut lapseksi, kun pakoittaa ei voinut orjaks. Siten ruhtinaan ja prinsessan hän katseet sumentaa.

—On minut säilytettävä, hän tuumii, minulle soihan luonto kalliin lahjan; vahinko vain: se jaloon lahjaansa myös monta pahaa heikkoutta liitti, —niin rajun ylpeyden ja synkän mielen ja liiallisen tunneherkkyyden. Mut olkoon niin, kun miehen sellaiseksi on kerran muovaellut kohtalo; nyt sellaisenaan hänet ottaa täytyy, suvaita, sietää; hyvän päivän tullen viel' ehkä ilon hedelmän hän antaa, viel' ehkä palkan, vastoin odotusta; ja muutoin, sellaisna kuin syntyi hän, on hänen sallittava elää, kuolla.

—Alfonson luonteen enää tunnenko, mi vihamiestä uhmaa lujana, uskollisesti suojaa ystävää? Mä hänet sellaisena tunnenko, kuin nyt hän mulle esiintyy? Niin, nyt mä tunnen koko nurjan kohtaloni! Mun osani on, että ainoastaan mua kohtaan muuttuu jokainen, ken muille jää uskolliseksi,—muuttuu helposti, vain hetkinen, vain henkäys sen tekee.

—Tuon miehen tulo yksin eikö kumoon mun elämäni syössyt tuokiossa? Hän eikö peruksia myöten maahan musertanut mun onnenmajaani? Oi, tänäänkö mun kokea se täytyy! Niin, kuten kaikki tulvi luokseni, nyt kaikki minut jättää; niinkuin kukin mun riistää tahtoi itseens' sitoakseen, nyt pois mun työntää kaikki, vieroo mua. Ja miksi niin? Hän enemmänkö painaa kuin arvoni ja kaikki rakkaus, jot' ennen omistin niin runsaat aarteet? Niin, kaikki jättää mun. Myös sinä, sinä! Pois väistyt multa, armas ruhtinatar! Ei ole näinä murheen hetkinä minulle suosionsa merkkiä hän suonut ainoaa. Tään ansaitsinko mä hältä?—Sydänparka, jolle oli hiin luonnollista häntä jumaloida! Kun kuulin äänensä, kuin tunkikaan lävitse rinnan tunne sanomaton! Kun hänet näin, niin päivän kirkas valo jäi sumeaksi; väkevästi veti mua luokseen silmäns', suunsa; polvet tuskin mua kantoi; kaiken tahdonvoimani sain jännittää, jott' en jo jalkoihinsa ois syöksynyt; mä tuskin sain selkenemään huumauksen tuon. Nyt sydän, taltu! Älä selkeytes nyt anna, mieli, sumuun peittyä! Niin, hänkin! Sanoa sen saanko? Sitä voin vaivoin uskoa; tai uskon kyllä, mut itseltäni salata sen tahdon. Niin hänkin! Hänkin! Kaikki anteeks hälle, vaan itsellesi myönnä: hänkin, hänkin!

—Oi sana tää, jot' epäillä mun pitäis, niin kauan kuin ees uskon värekään minussa elää vielä,—niin tää sana kuin päätös kohtalon vie? lopuksi se rautareunaan tuskieni taulun, jo täyteen kirjoitetun, uurtuvi. Nyt vasta vahvat vihaajani ovat, nyt minä iäks olen voimaton. Kuin voin ma taistella, kun joukossa on vihollisten hän! Kuin odottaa mun pitäis kärsivällisnä, kun hän ei mulle kaukaa kättään ojenna? Kun rukoilevaa katseensa ei kohtaa? Sen ajatella uskalsit, sen lausuit, ja totta on se, ennenkuin sit' edes voit peljätä! Ja ennenkuin nyt mieles jo epätoivo rautakynsin repii, niin valita vain osas katkeruutta ja yhäti vain toista: *hänkin! hänkin!*

VIIDES NÄYTÖS.

Puisto.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

ALFONSO. ANTONIO.

ANTONIO. Sun vihjees vuoksi toisen kerran menin luo Tasson; hänen luotaan palaan nyt. Oon häntä

kehoittanut, vaatinutkin; mut hän ei muuta mieltänsä, vaan pyytää sua hartahasti, että Roomaan soisit vähäksi aikaa hänen matkustaa.

ALFONSO. Oon harmissani, tunnustan sen sulle, ja mieluummin sen sulle ilmaisen kuin salaamalla sitä lisää vielä. Pois haluaa hän; hyvä! Min' en estä. Hän tahtoo Roomaan; sinne pääsköhön! Kun ei vaan multa Scipio Gonzaga, Medici viisas, häntä viettele! Se suureks on Italian tehnyt, että on kilpailussa kanssa naapurinsa jokainen, parhaat miehet omistaakseen ja heitä käyttääkseen. Se ruhtinas, jok' ympärilleen kykyjä ei liitä, päämies on armeijaton mielestäni; ja ken ei runouden ääntä kuule, on raakalainen, kuka olkoonkin. Tään miehen löysin mä ja valitsin, oon ylpeä, kun palvelee hän mua, ja koska hyväkseen jo tein niin paljon, en suotta mielis häntä kadottaa.

ANTONIO. Oon hämilläni—oonhan syypää eessäs mä siihen, mitä tänään tapahtui; myös mielelläni myönnän vikani, sun armoosi sen anteeksanto jää. Mut uskoa jos saatat, etten tehnyt ma parastani, lepyttääkseen häntä, ma olen vallan lohduton! Oi, mulle puhua katseesi suo lempeän, jott' itseni taas tasapainoon saisin, taas itseluottamuksen voittaisin.

ALFONSO. Ei, rauhoitu, Antonio! Sinua, mä siitä millään tavalla en syytä; sen miehen mielen liian hyvin tunnen ja tiedän liian tarkoin tekoni, kuin paljon häntä säästin, kuinka tyyten ma unohdin, ett' oikeastaan hältä mull' oisi velottavaa. Ihminen valtansa alle alistaa voi paljon, vaan hänen mieltään tuskin taipumaan voi saada hätä tahi pitkä aika.

ANTONIO. Kun hyväks yhden toiset paljon tekee, on kohtuullista, että puolestaan hän myöskin aina muistaa muiden edun. Ken henkeään niin paljon kehitti, ken itarasti yhteen joka tieteen ja joka tiedon raapi, mikä meidän on suotu tavoittaa, sit' ankarammin hän eikö velvollinen itseään ois hillitsemään? Muistaako hän sitä?

ALFONSO. Vaan lepoon emme me saa jättäytyä! Kun nauttimahan valmistaumme, silloin juur' annetahan meille vihamies, jott' urhoutta harjoittaisimme, ja ystävä, jott' tilaisuutta meillä ois pitkämielisyyttä harjoittaa.

ANTONIO. Hän täyttääkö ees ensi velvoituksen, mi ihmisell' on: ruoka valita ja juoma, kosk' ei luonto rajoittanut hänt' yhtä ahtaalle kuin eläintä? Hänt' eikö ennemminkin houkuta, kuin lasta, kaikki suuhun sulava? Hän milloin viiniins' sekoittikaan vettä? Hän hätiköiden ahmii yhteen menoon makeiset, höysteet, juomat väkevät, ja sitten valittaa hän synkkää mieltään ja vertaan kuumaa, tuliluonnettaan, ja soimaa luontoa ja sallimusta. Kuin katkerasti, ilman mieltä vallan, mä lääkäriänsä kanssa kiistelevän oon usein hänen nähnytkään; jos jotain vois nauraa, mikä tuska jonkun on ja muiden kiusa, sit' ois melkein voinut.

—Tään taudin tunnen, peloissaan hän sanoo ja harmissaan:—Mit' auttaa taitonne? Mua parantakaa!—Hyvä! sanoo toinen, siis siitä sekä siitä luopukaa!

—En voi!—Siis tämä juoma nauttikaa!

—Oh en, se kamalalta maistuu, sitä ei ota vastaan minun luontoni!

—Siis juokaa vettä!—Vettä? Ei, en koskaan.
Sit' inhoon niinkuin vesikauhuinen.

—Niinollen teit' ei auttaa voi.—Ja miksi?

—Uus paha pahaan liittyy joka hetki, ja joskaan ei voi tappaa, kuitenkin se lisää joka päivä tuskaanne.

—Se oivaa! Miksi lääkäri siis ootte? Te tunnettehan vaivani, ois teidän myös lääke tunnettava, maukkaaksi se tehtävä, jott' ei mun oisi pakko, pois tuskistani päästäkseni, kestää vain yhä suurempia tuskia.— Sä myöskin hymyilet, mut totta on se; omasta suustaan liet sen hältä kuullut?

ALFONSO.
Useinkin kuullut sekä anteeks suonut.

ANTONIO. On varmaa, että elo hillitön, niinkuin se unelmat suo raskaat, hurjat, saa viimein päivälläkin uneksimaan. Unt' eikö vain tuo luulevaisuus ole? Hän minne käykin, vihamiehiä hän pälyy ympärillään. Kukaan ei näet ilman kateutta huomata voi muka hänen lahjojaan, ei kukaan voi häntä kadehtia vihaamatta ja katkerasti vainoomatta häntä. Hän valituksillaanhan useinkin sua vaivaa: lukot murretut ja kirjeet pois siepatut, ja myrkyt, tikarit! Mit' eessänsä näkeekään hän kaikkea! Oot tutkittanut, itse tutkinut, ja mitä löytyi? Tuskin varjon vertaa. Ei tyyntyy turviin minkään ruhtinaan, ei viihdy povell' ystävänsä hän minkään; ja sellaiselle onneako luulet ja rauhaa voivas hankkia ja hältä taas iloako varrot itselles?

ALFONSO. Sa oisit oikeassa, hänestä jos lähint' etuani etsisin. On etuni jo tosin, etten varro mä

hyötyä koht'ikään, suoraa kättä. Kaikk' eri tavoin meitä hyödyttää; ken paljon käyttää tahtoo, käyttäköön jok' asiaa sen oman laadun mukaan! Niin parhaat palvelukset saapi hän. Medicit meille opettivat sen, sen itse paavit meille näyttivät. Mi huolenpito, mikä ylhäinen ja tyyni kärsivällisyys heill' oli, kun monta suurta kykyä he turvas, jotk' eivät tarvitsevan näyttäneet sit' oisi runsast' armoa ja sentään sen tarvitsivat!

ANTONIO. Ruhtinaani, kenpä ei sitä tienne! Elon vaivat neuvoo meit' elon antimille arvon suomaan. Niin nuorena jo saavuttanut on hän liian paljon, jotta siitä voisi nyt tyytyväisenä hän nauttia. Josp' oisi hänen hankittava vasta, mit' auliin käsin tarjotaan nyt hälle, voimansa jännittäis hän miehekkäästi ja edistyissään tyydytyksen tuntis. On köyhän aatelisen paras toivo jo toteutunut, seuralaisekseen jos hänet ottaa jalo ruhtinas hoviinsa, köyhydestä koroittaa kädellä lempeällä. Lisäksi jos luottamuksensa ja suosionsa hän lahjoittaa ja tahtoo rinnalleen hänt' ennen muita ylentää niin sodan kun rauhan töissä, seuraelämässä, niin, luulen, voispa hiljaisesti kiittäin mies kaino arvon antaa onnelleen. Ja Tassolla tään kaiken lisäksi on viel' onni nuorukaisen ihanin: jo isänmaansa hänet tuntevi ja häneen toivonsa on kiinnittänyt. Mua usko, onnen patjall' oivasti lepäävät oikut nuo ja pahat tuulet. Hän tulee, päästä hänet armossasi, suo hälle aikaa, jotta Roomasta ja Napolista, mistä tahtoo, sitä hän etsis, mitä täällä kaipaa hän ja mitä täältä vain hän jälleen löytää.

ALFONSO.

Ferraraanko hän palais ensiksi?

ANTONIO. Hän Belriguardoon jäädä tahtois ja matkatarpeet välttämättömät kautt' erään ystävänsä lähetyttäis.

ALFONSO. Mä tyydyn siihen. Sisareni palaa pian takaisin kanss' ystävättärensä, mä ennen heitä ratsain kiiruhdan. Kun Tassosta oot huolehtinut, kohta sa seuraat meitä. Linnanhoitajalle myös anna tarpeelliset käskyt, jotta niin kauan viipyä hän täällä voi kuin tahtoo, siksi kunnes ystävänsä on hälle lähettäneet kapineet ja kunnes kirjeet, jotka Roomaan tahdon mä hänen mukansa toimittaa, hän saanut on. Hän tulee! Hyvin voi!

TOINEN KOHTAUS.

ALFONSO. TASSO.

TASSO (*hillitysti*). Sun armos, jota mulle osoittanut oot usein, tänään loistaa kirkkainnaan. Soit anteeksi, mit' ajattelematta sun edessä mä rikoin uhkamielin; sait sovintoon sa vastustajani, mun sallit jonkun aikaa poissa olla sun luotasi, ja lupaat suosiosi viel' ylevästi mulle säilyttää. Nyt täysin luottavaisna lähden täältä ja hiljaa toivon, että lomahetket mun näistä vaivoistani kirvoittavat. On uunna ylentyvä henkeni ja tiellä, jolle katsees tukemana ma astuin iloiten ja rohkeasti, taas sinun suosiosi ansaitseva.

ALFONSO. Ma toivon matkallesi onnea, ett' iloiten ja täysin paranneena tykömme palaisit. Sa silloin meille hetkestä annat jokaisesta, jonka nyt otat, voiton kaksinkertaisen. Saat ystäväilleni ja miehilleni kirjeitä viedä Roomaan. Luottavana sun toivon kaikkialla kääntyvän mun läheisten puoleen, joihin luen myös sinut, vaikka poissa oletkin.

TASSO. Oi ruhtinas, sen yli annos tulvii, jok' arvoton on siihen mielestään ja täll' ei hetkellä voi kiittää edes. Sijasta kiitoksen on pyyntö mulla: runoni lähinnä on sydäntäni. Oon paljon tehnyt, lainkaan uutteruutta tai vaivaa säästämättä; kuitenkin on vielä paljon tehtävää. Mun mieli ois sinne, missä suurten miesten henki viel' elää, vaikuttaen elää, kouluun siell' uudelleen mä käydä tahtoisin. Niin arvokkaammin sinun suosiosi ansaitsis lauluni.—Oi, takaisin suo mulle lehdet, joiden olevan sun hallussas vain häveten nyt tiedän.

ALFONSO. Et tänään multa ottaa tahtone, mit' antaa tuskin ehtinyt oot tänään. Välittäjäksi suo mun käydä itses ja runoelmas väliin: varo, ettei sun uuras ankaruutes loukkaa luonnon suloa, joka soinnuissasi elää. Ja joka taholta ä! ohjeit' ota! Tuhannet mietteet eri ihmisten, joit' elämä ja aatteet ristiriitaan saa keskenään, kaikk' yhteen runoilija ne kokoo viisahasti, eikä pelkää pahoittaa monen mieltä, jotta taas sen enemmän vois monta miellyttää. En sano silti, ettei siellä täällä sun oisi silailtava varovasti. Ma lupaan sulle vielä: runostas saat pian jäljennöksen. Itse runo sun kädestäsi jää mun käsiini, jott' ensin sisarteni kanssa voisit siit' oikein iloita. Jos sitten tuot sen valmiimpana takaisin, me siitä nautimme ylevämmin, ystävinä vain siellä täällä sua varoittaen.

TASSO.

Vain häpeillen mä toistan pyyntöni:

mun pian salli saada jäljennös!
Vain teos tää nyt mielessä on mulla.
Nyt siitä tulkoon, mikä tulla voi.

ALFONSO. Sun intosi, sun rientos hyväksyn! Mut, Tasso rakas, jos vain mahdollista, sun ensin vähän aikaa huvikses vapaata maailmaa ois nautittava ja veres virkistettävä. Kas silloin vironneen mielen kaunis sopusointu sinulle kaikki soisi, mitä turhaan nyt synkeällä kiihkolla sä etsit.

TASSO. Niin, ruhtinaani, siltä näyttää kyllä; mut terve olen ma, kun työhöni voin antautua, ja niin parantaa taas työni minut. Nähnyt olethan jo kauan: vapaa ylellisyys mulle ei hyvää tee. Saan juuri levossa lepoa vähemmän. Mä surukseni nyt tunnen, että luonto säätänyt ei tätä mieltä riemuin liukumaan yl' leikkiväisten päiväin aaltoilun ulappaa, aikain aavaa merta kohti.

ALFONSO. Sua kaikki mieles miete, pyrkimys syvälle johtaa sinuun itseesi. On meidät ympäröinyt kohtalo niin monin syväntein; vaan kaikkein syvin on täällä rinnassamme—siihen meidän niin onkin houkuttavaa syöksyä. Mä pyydän: irti riistäy itsestäsi! Min runoilija menettää, sen voittaa taas ihminen.

TASSO. Tät' intoani turhaan ma suistan, rinnass' aina aaltoovaista. Jos mieltä tai runoilla en saa, elämä mulle elämää ei ole. Sä kiellä silkkimato kehräämästä: vaikk' omaa kuoloaan se kehrääkin, niin sisimmästään kalliin kudoksen se esiin kehittää, ei lakkaa ennen kuin ruumiskirstuunsa on sulkeunut. Oi, jospa kerran hyvä jumala myös meille silkkimadon kohtalon sois kadehdittavan, ja siipemme uudessa päivänlaaksoss' iloiten sois meidän nopeasti levittää!

ALFONSO. Mua kuule! Kaksin verroin elämästä niin monen saatat nauttimaan; sua pyydän: elämän arvo opi tuntemaan, elämän, jonka rikkaus viel' omaas on kymmenkertaisena. Hyvin voi! Mit' aikaisemmin palaat luoksemme, sen herttaisemmin olet tervetullut.

KOLMAS KOHTAUS.

TASSO (*yksin*). Niin, sydän, kestä lujana! Niin, oikein! Käy vaikeaks se sulle. Ensi kerran näin saat ja saatat teeskellä. Sen kuulit: ei hänen oma mielensä se ollut, ne eivät hänen omat sanansa, —Antonion ääni eikö kaikunut? Oi, varasi vain pidä! Kuulla saat sen pian joka taholta. Vain lujana! On vielä hetkisestä kysymys. Ken myöhään elämässään oppinut on teeskentelyn, häll' on suojanaan rehellisyyden varjo! Hyvin käy se, vain heidän kanssaan siihen harjaannu. (*Hetken vaitioltuaan.*) Riemuitset liian varhain! Tuoll' on hän, hän, armas ruhtinatar, saapuu tuolla! Oi, mikä tunne! Tuskaks epäluulo ja suuttumus mun rinnassani sulaa.

NELJÄS KOHTAUS.

PRINSESSA. TASSO. (*Kohtauksen loppupuolella muutkin.*)

PRINSESSA. Sä. aiot jättää meidät, Tasso, tai jäät ennemminkin Belriguardoon vielä, senjälkeen poistuakses luotamme? Vain vähäks aikaa, toivon. Lähdet Roomaan?

TASSO. Mä ensin sinne ohjaan kulkuni, ja suosiollisesti ystäväni jos minut vastaan ottavat, kuin toivon, niin huolta, kärsivällisyyttä käyttäin siell' ehkä runoni voin viimeistellä. On siellä koossa miestä, taide-alan jokaisen mestariksi mainittavaa. Ja eikö joka paikka, joka kivi kaupungeist' ensimmäisen puhu meille? Tuhansin eikö mykät opettajat, vakaiset majesteetit, meille viittaa siell' ystävinä? Jos en runoani saa siellä valmiiksi, sit' en saa koskaan. Ah, tuskalla jo tunnen: onnea ei mulla yrityksess' yhdessäkään! Sen muuttaa voin, en koskaan valmiiks saada. Ma tunnen, hyvin tunnen: suuri taide, mi ruokkii jokaista, mi vahvistaa ja nostaa hengen terveen, turmioon se minut vie, se minut luotaan ajaa. Pois kiiruhdan! Jo tahdon Napoliin!

PRINSESSA. Sen uskaltaisitko? Ei peruutettu maanpako-tuomio viel' ole, mikä sua kerran kohtas isäs rinnalla.

TASSO. On varoitukses oikea, sit' olen jo miettinyt. Ma valepuvun otan, ma kuljen sinne, halpa paimennuttu tai pyhiinvaeltajan vaippa yllä. Mä hiivin läpi kaupungin, miss' yksi tuhanten vilinään voi hyvin piillä. Mä riennän rantaan, löydän veneen sieltä, ja hyväntahtoisia miehiä, Sorrenton talonpoikia, jotk' ovat kotiinsa markkinoilta palaamassa,

—Sorrentoon täytyy rientää minun myös. Siell' asuu siskoni, ol' ilo, tuska hän vanhempaini, niinkuin minäkin. Ma hiljaa purress' olen, vaieten myös astun maihin, kuljen verkalleen tiet' ylöspäin ja kysyn

portilla: Cornelia miss' asuu, näyttäkää se minulle, Cornelia Sersale! Avuliaasti kutojatar joku sen kadun mulle näyttää, taloon neuvoo. Käyn edelleen. Ja lapset juoksevat mun vierelläni, muukalaista synkkää ja pörrötukkaista ne katselevat. Niin saavun kynnykselle. Avoinna jo ovi on, niin astun huoneeseen—

PRINSESSA. Oi Tasso, katso eteesi, jos voit, ja huomaa vaara, missä väikyt sä! Sua säästän, sillä muutoin sanoisin: jaloa onko noin sun puhua, noin ajatella yksin itseäsi, kuin ystävään et sydämiä loukkais? Sä etkö tunne mieltä veljeni, kuin sisar kumpikin sua kunnioittaa? Sit' etkö tuntenut tai tiennyt ole? Jo hetket muutamatko muuttaneet on kaiken? Tasso! Pois jos haluat, surua, tuskaa meille älä jätä!

TASSO (*kääntyy pois päin*).

PRINSESSA. Kuin onkaan lohduttavaa, ystävälle, jok' aikoo vähäks aikaa poistua, pien' antaa lahja, vaikka oisi se vain uusi vaippa tahi ase joku! Ei sulle enää mitään antaa voi, —pois katkerana kaikki omasi sä heitähän. Sä mustan kauhtanan ja pyhiinvaeltajan-simpukan ja pitkän sauvan osaksesi otat ja vapaaehtoisesti köyhänä pois kuljet, meiltä riistän, mitä voisit vain meidän kerallamme nauttia.

TASSO. Et tahdo siis mua täysin hyljätä? Oi sulo sana, kaunis, kallis lohtu! Mun etuani valvo, suojaa mua!— Mun anna Belriguardoon jäädä, siirrä Consandoliin, tai minne tahdot, minut! Niin monta ruhtinaall' on kaunista puutarhaa, linnaa, jotka vuodet umpeen on valmiina, ja tuskin päiväks sinne te pistäydytte, hetkeks ehkä vain. Niin, etäisin te niistä valitkaa, jot' ette vuosiin katsomassa käy ja joka nyt on hoidotonna ehkä: te sinne lähettäkää minut! Siellä mun suokaa olla teidän omanne! Kuin vaalisinkaan sinun puitas, syksyin sun sitroonasi laudoin peittäisin ja tiilin, ruokokimpuin suojaisin. Saa lavealle työntää juurensa maan poveen lavoissansa kauniit kukat; on puhdas, soma joka puistonpolku ja joka tilkku maata oleva. Myös linnasta mun suokaa huolta pitää! Mä ajallansa avaan ikkunat, jott' tauluja ei pilaa kosteus. Mä seinäin stukkatuuri-siloitukset siivoilen keveällä viuhkalla; on välkkeen puhtaan saava permanto, ei kivi ainoa saa irtaantua, ei halkeimissa ruoho orastaa!

PRINSESSA. Ei tiedä sydämeni neuvoa, ei löydä sulle lohtua,—ei meille. Mun silmän' etsii, avun antaisko jumala mikään meille, yrtin mulle osoittais terveellisen, juoman jonkun, mi mielees rauhan toisi, rauhan meille! Ei sana hartain, huulilta mi lähtee, ei kaunein lääkekeino auta enää. Mun täytyy sinut jättää, eikä jättää sua sydämeni voi.

TASSO. Oi jumalat, hän, hänkö todella sun kanssa puhuu, sua armahtaa? Ja väärin ymmärtää sa kuinka voit tuon jalon sydämen? Kuink' oli mahdollista, että eessään sun uskos horjui, heikkous sun valtas? Ei, ei, se olet sinä! ja myös minä! Oi, jatka, kaikki lohtu huuliltas mun salli kuulla! Neuvoasi multa ä! ota pois! Oi lausu, mitä teen, jott' anteeks saada veljeltäsi voisin, jott' itse anteeks soisit mielelläsi, jott' omaan piiriinne mun lukea ilolla tahtoisitte taas? Se sano!

PRINSESSA. Sult' aivan vähän vaadimme; ja sentään kai liikaa ehkä; meihin, ystäviisi, sa luottaudu! Sult' emme tahdo mitään, mik' omaa itseäs ei ole, kunhan vain ensin itses kanssa sovun saat. Iloksi meille oot, kun sull' on ilo, suruksi vain, jos vierot iloa. Ja joskin kärsimättömiksi saat meidät, se sitä vain on, että auttaa sua on meillä mieli, mutta surulla näemme, ettei auttaa voikaan, ellet käy itse ystäväsi käteen, puolees mi kaiholl' ojentuu, eik' yllä sinuun.

TASSO. Se olet sinä, pyhä enkeli, kuin ensi kerran mulle ilmestyissä. Suo anteeks, ettei tuntenut sua aina sumea katse kuolevaisen! Jälleen hän sinut tuntee! Sielu ikuisesti sua ylistämään aukee. Helymystä on sydän täys; niin, hän on edessäsi, hän itse! Mikä tunne! Harhaako se on, mi sinuun sieluani vetää? Vain hourintaa? Vai aisti korkeampi, mi vasta kauneimman ja puhtaimman käsittää toden? Niin, se on se tunne, mi yksin minut onnelliseksi tehdä maan tämän päällä voi, mi yksin minun niin kurjaks salli tulla, kapinoiden kun sydämeistäni sen häätää koin. Tään intohimon tukahduttaa aioin, ja vastaan syvint' olemustani ain' uudelleen ma sodin, paatuen ominta itseäni hävittämään, jonk' oma sinä oot niin kokonaan—

PRINSESSA. Jos tahdot, että kauemmin sua kuulen, niin taltu, hehkus tuo mua peloittaa!

TASSO. Estääkö maljan reuna viiniä, mi vaahdoten ja kuohuin tulvii yli? Sa joka sanall' onneani lisää, saa silmäs joka sanalt' uutta tulta. Sisintä myöten tunnen muuttuneeni, vapautuneeni tunnen tuskastani, vapaa kuin jumalat,—sun kiitos kaikki! Huuliltas virtaa mahti sanomaton, ja minut valtaans' ottaa; niin, sä teet mun täysin omakses. Ei mulle jää nyt enää mitään omaks itsestäni. Sumentaa onni, valo silmäni, mun horjuu mieleni. En kestä enää, mua ylivoimaisesti puolees vedät, sua hillitönnä sydämeni halaa. Mun voittanut oot iki-omaksesi, niinp' ota olentoni kokonaan! (*Syöksyy prinsessan luo ja syleilee häntä rajusti.*)

PRINSESSA (*työntäen Tassoa luotaan ja rientäen pois*).

Pois!

LEONORA (*joka jo hetken on ollut taustalla näkyvissä, esiin rientäen*).

Mit' on tapahtunut? Tasso! Tasso!

(*Lähtee prinsessan jälkeen.*)

TASSO (*aikoen seurata heitä*).

Oi Luoja!

ALFONSO (*joka jo hyvän aikaa on lähestynyt Antonion kera*).

Mieletöntä pidättäkää! (*Pois.*)

VIIDES KOHTAUS.

TASSO. ANTONIO.

ANTONIO. Josp' oisi luonasi nyt vihamies, joit' aina ympärillä vainuat, kuin riemuita hän saiskaan!— Onneton! Ma tuskin vielä olen toipunut! Kun jotain aivan yllättävää sattuu, kun silmä näkee jotain suunnatonta, on aatos hetken tyrmistynyt: meillä ei ole mitään siihen verrattavaa.

TASSO (*kauan vaitioltuaan*). Vain täytä virkas, sinut tunnen ma! Niin, ruhtinas ei suotta sinuun luota; vain täytä virkas, vitkaan kuoliaaksi kiduta minut, tuomioon kun olen nyt vikapää! Vain kisko, kisko nuolta, jott' yhä julmemmin sen väkäset mua raatelis! Sa olet kallis ase tyrannin; siis ole vanginbartijani, ole kiduttajani! Kuinka omiasi, kuin sovelias ootkaan molemmiksi! (*Näyttämöön päin.*) Niin, mene, tyranni! Et loppuun saakka sä teeskennellä voinut, riemuitse! Sä hyvin orjas sidoit, hyvin häntä oot tuskiin mietittyihin säästänyt: sä mene vain, sua vihaan, täysin tunnen sen inhon, min saa aikaan väkivalta, mi rikollisna, väärin ruhtinoi. (*Hetken vaitioltuaan.*) Siis lopultakin karkoitettu olen, pois täältä kerjäläisnä hädetty! Siis seppelöitynä mä aiottiin vain uhriteuraaks eteen alttarin! Siis viime päivänä viel' omaisuus pois multa houkuteltiin ainoa, pois sanoin liukkain vietiin runoni! Nyt teidän käsissä on ainoa on omaisuuteni, mi kaikkialla ois ollut suositukseni, mi vielä jäi viime varakseni nälkää vastaan! Nyt huomaan, miksi levätä mun täytyy. Tää salaliitto on, sä olet päämies. Jott' ei vaan kypsyis runoelmani, jott' ei vaan leviäisi maineeni, jott' tuhat vikaa keksis kateus, jott' unhoon lopulta mä jäisin aivan, siks työttömyyteen tottua mun täytyy, siks säästää itseäni, aistejani.

Oi kallis huoli, kelpo ystävyys! Ma inhoittavaks uskoin salaliiton, mi ympärillein näkymättömänä ja väsymättä kietoi verkkojaan, vaan vielä katalammin käy se ilmi.

Ja sireeni! Sä houkuttajani niin hentoinen, niin taivaallinen, nyt yht'äkkiä sun tunnen. Miks, oi Luoja, niin myöhään!

Vaan niin valmiit pettämään olemme itseämme, kunniaa hyllylle suomaan vasta-kunniasta. Ei toistaan tunne ihminen. Ei muut kuin kaleeriorjat, jotka läähöttää lähekkäin kytkettyinä samaan penkkiin; ne tuntee toisensa, joist' yksikään ei voi mitään vaatia, ei menettää; joist' itsekukin veijarista käy ja vertaisensa veijariksi arvaa. Sensijaan kohteliaina toisiamme me väärin arvioimme, jotta myös he puolestaan meit' arvioisi väärin.

Kuin kauan pyhä kuvas estikään mua näkemästä naista keimailevaa, jok' arvottomin juonin vehkeilee! Putosi naamio, Armidan nään nyt, on poissa sulo kaikki—niin, sä oot se! Sinusta aavistava laulu lauloi!

Ja liukas, pikku välittäjätar! Kun syvälle hän alentui! Nyt kuulen ne hiiviskelyt hiljaiset, nyt tunnen sen piirin, jota kaarrellen hän hiipi. Mä teidät kaikki tunnen! Riittää mulle! Ja minulta jos kaikki riisti kurjuus, mä sitä kiitän: totuuden se näyttää!

ANTONIO. Sua, Tasso, hämmästyen kuuntelen, jos hyvin tunnenkin, kuin herkkä henkes äärestä toiseen häilymään on nopsa. Tajuusi tule! Raivos hillitse! Sä herjaat, syydät sanan sanan jälkeen, jott' anteeks antaa voi sun tuskillesi, vaan niit' et itsellesi koskaan sinä.

TASSO. Noin lempein kielin älä mulle puhu, sanoiltas viisailta sä säästä minut! Suo mulle onni hämärä, ett' ensin en tulis järkiini, ja järjiltäni senjälkeen joutuisi. Ma ruhjotuksi ytimiin saakka tunnen itseni, ja elän vain sen tunteakseni. Mua epätoivon raivo kouristaa, ja hornantuskassa, mi minut tuhoon, on herjaus vain heikko tuskanääni. Ma tahdon pois! Jos rehellinen liet, se näytä, päästä minut täältä heti!

ANTONIO. Mä tässä en hädässäsi heitä sua; jos mielenmaltti täysin loppuu sulta, ei lopu multa kärsivällisyys.

TASSO. Mun vangikses siis täytyy antautua? Ma antaudun, ja niin se tehty on; en vastusta, niin minulle on paras— ja tuskassani sitten toistella suo minun, kuinka kaunist' olikaan, min itse itseltäni

hävitin. He menevät—Oi Jumala, näen tuolla jo pölyn, jonka vaunut nostavat— On eellä ratsastajat— Pois he menee, tuoll' ajaa he!—Sielt' enkö myös mä tullut? Poiss' ovat, poissa, minuun suuttuneina. Oi, kättä herrani jos suudella, oi, hyvästellä vain jos saisin vielä! Vain kerran pyytää viel': oi, anteeksi! Vain kuulla vielä: mene, anteeks saat! Vaan sit' en kuule, enää koskaan kuule— pois aionhan! Mun hyvästellä suokaa, vain hyvästellä. Suokaa, sallikaa vain hetkinen mun heitä nähdä taas! Viel' ehkä paranen. Ei, hyljätty mä olen, karkoitettu, itseni oon itse karkoittanut, hänen ääntään en koskaan kuule enää, kohtaa koskaan, en koskaan katsettaan—

ANTONIO. Suo miehen, jok' ei seiso kylmin mielin sun vierelläs, sua muistuttaa: et ole niin kurja, kuin sä luulet! Miehistäy! Jo liioin annat valtaa tuskallesi.

TASSO. Ja olenko niin kurja siis, kuin näytän? Niin heikko, kuin mun näet edessäsi? Siis mennyttä kaikk' onko? Onko tuska maanjäristyksen lailla raivonnut, niin ett' on edessäni rakennus vain tuhkaa kasa kaamea? Kaikk' onko kyvyt menneet, jotk' ois saaneet tukea, viihdyttää mua tuhatverroin? Pois sammunutko voima, joka muinoin mun eli rinnassani? Rauennutko oon tyhjiin, aivan tyhjiin? Ei, kaikki vielä on, mut min' en mitään; mä itselleni vieras oon, hän mulle!

ANTONIO. Ja häipyväs jos luulet itseltäsi, niin havahdu ja muista, mitä olet!

TASSO. Niin, aikaan oikeaan mua muistutat!— Jo onko turhat aikain esimerkit? Eteeni eikö nouse yksikään mies jalo, syvemältä kärsinyt kuin minä kärsin, jotta rohkaistuisin mä häneen itseäni verraten? Ei, poiss' on kaikki! Yksi jääpi vain: on luonto meille suonut kyöneleet ja tuskanhuudon, kun jo menehtyy mies lopulta.—Ja mulle yli kaiken se tuskaan soinnut, sanat antoi, hädän syvintä valtaa valittaakseni: ja ihmissuun kun vaiva sulkee, Luoja soi mulle lahjan laulaa, kuinka kärsin.

ANTONIO (*astuu hänen luokseen ja ottaa häntä kädestä*).

TASSO. Oi jalo mies! Sä olet luja, vakaa, ja minä aalto vain, jot' ajaa myrsky. Vaan mieti kuitenkin ja voimastas ä! ylvästele! Luonto mahtava, mi laske juuret tämän kallion, myös aallon liikkuvaiseksi se loi. Se myrskyn tuo, ja aalto pakenee ja häilyy, paisuu, murtuu vaahtoharjoin. Niin ihanasti päivä kuvastui tään aallon helmaan, tähdet uinuivat sen povella, mi hiljaa nousi, laske. On poissa välke, rauha paennut. — En vaarass' enää itseäni tunne, enk' enää sitä häpee tunnustaa. On rikki peräsin, ja laiva ruskaa jo joka puolelta. Pois repee pohja mun jalkojeni alta! Sinuun tartun ma käsin molemmin! Niin kallioon, tuhoutuessa purren, puristautuu lujasti vielä viimein laivamies.

SELITYKSIÄ.

Siv. 3. *Vergiliusta* pidettiin Tasson esikuvana.

" 6. *Esten Herkules* (Ercole d'Este) oli herttua Alfonso II:n isä.

" " *Esten Hippolytos* (Ippolito d'Este), edellisen veli.

" 9. *Myrtti* oli Venukselle pyhitetty.

" 12. *Platoa* tutkittiin siihen aikaan paljon myös Ferraran hovissa.

" 13. *Alfonso II* oli Ferraran herttuana vv. 1559—97. Torquato

Tasso tuli hänen palvelukseensa v. 1572.

Tasso valmisti "*Vapautetun Jerusaleminsa*" vv. 1565-75.

" 17. *Antonio Montecatino* oli ensin filosofian professori, sitten, v:sta 1575, herttuan valtiosihteerin.

" 20. *Torquato Tasson isä Bernardo* ajettiin maanpakoon Napolista v. 1550.

" 29. *Gregorius XIII* tuli paaviksi v. 1572. Ferrara oli paavillinen läänitys.

" 38. *V.1565*, jolloin Tasso ensi kerran tuli Ferraraan, oli herttualla toiset häänsä, joiden juhlallisuuksia Tasso kuvailee.

" 52. "*Mä sivellintä, runohenkeä,
mi jumal-juoman parhaan suloudesta
sai nuoren voiman, toivoisin...*"

Taru kertoo mehiläisten kantaneen nuoren, nukkuvan Pindaroksen huulille hunajaa.

" 80. *Prinsessan äiti* oli v:sta 1535 kalviinilainen, minkävuoksi hän ei senjälkeen saanut ottaa osaa lasten

kasvatukseen. Alfonso II ajoi samasta syystä äitinsä maanpakoon Ranskaan.

- Siv. 100. "*Nuo linnut kaameat, kaksmieliset...*" Vanhimman jumaluuden, Yön, tyttäriä. Erinyeitä sekä raskasmielisyyden ja mielipuoisuuden henkiä, verrataan yölintuihin; lähinnä kai ajatellaan lepakoita.
- " 108. "*Mi ruhtinas...*" Francesco I Medici, Toskanan suurherttua v. 1574.
- " 119. *Gonsaga, de Nobili, da Barga, Antoniano, Speroni*,— Tasson ystäviä, pappismiehiä, oppineita, kirjailijoita ja kirjallisuuden tutkijoita.
- " 141. *Sorrentossa*, Napolin lähellä, Tasson synnyinseudulla asui hänen sisarensa Cornelia leskenä; hänen luokseen Tasso meni ensimmäisellä pakoretkellään v. 1577.

End of Project Gutenberg's Torquato Tasso, by Johan Wolfgang von Goethe

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TORQUATO TASSO ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the

individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™

License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will

remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.